

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (neljas koda laiendatud koosseisus)

25. oktoober 2023 *

Konkurents – Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine – Maagaasi siseturg – ELTL artikli 102 rikkumise tuvastamise otsus – Reguleeritud turg – Asjaomase turu määratlemine – Rumeenia gaasitransiidi torustik 1 – Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamise ainuõiguse omanik – Kasutamise võimaldamisest keeldumine – Üldsusele tarnimise kohustus – Riigi tegevusest tulenev erand – Ülekandesüsteemi haldur – Hoidla haldur – Konkurentsivastane strateegia – Turult väljatõrjuv mõju – Üks ja vältav rikkumine – Kaitseõigused

Kohtuasjas T-136/19,

Bulgarian Energy Holding EAD, asukoht Sofia (Bulgaaria),

Bulgartransgaz EAD, asukoht Sofia,

Bulgargaz EAD, asukoht Sofia,

esindajad: advokaadid M. Powell, A. Komninos, H. Gafsen ja W. De Catelle,

hagejad,

keda toetab

Bulgaaria Vabariik, esindajad: L. Zaharieva ja T. Mitova,

menetlusse astuja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: H. van Vliet, G. Meessen, J. Szczodrowski ja C. Georgieva,

kostja,

keda toetab

Overgas Inc., asukoht Sofia, esindajad: advokaadid S. Cappellari ja S. Gröss,

menetlusse astuja,

ÜLDKOHUS (neljas koda laiendatud koosseisus),

* Kohtumenetluse keel: inglise.

nõupidamise ajal koosseisus: koja president S. Gervasoni ning kohtunikud L. Madise, P. Nihoul, R. Frendo (ettekandja) ja J. Martín y Pérez de Nanclares,

kohtusekretär: ametnik I. Kurme,

arvestades menetluse kirjalikku osa,

arvestades 29. septembri 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse¹

[...]

I. Vaidluse taust

- 2 BEH on täielikult Bulgaaria riigile kuuluv äriühing. Bulgaaria riigi õigusi BEHs teostab Bulgaaria energeetikaminister. BEH-l on Bulgaarias mitu energiavaldkonnas tegutsevat tütarettevõtjat. Gaasisektoris kuulub talle 100% osalus oma tütarettevõtjate Bulgargaz ja Bulgartransgaz kapitalis.
- 3 Bulgargaz on Bulgaarias avalik-õiguslik gaasitarnija.
- 4 Bulgartransgaz on:
 - Bulgaarias tegevusloa saanud gaasi ülekandesüsteemi haldur (edaspidi „ülekandesüsteemi haldur“); selleks käitab ta Bulgaaria gaasi ülekandevõrku (edaspidi „ülekandevõrk“) ja Bulgaaria transiiditorustikku;
 - riigi ainsa, Chireni maa all asuva maagaasihoidla (edaspidi „Chireni hoidla“) haldur (edaspidi „gaasihoidla haldur“).

A. Faktilised asjaolud

[...]

1. Gaasiga varustamine Bulgaarias

- 6 Rikkumisperioodil oli Bulgaarias kaks gaasitarneallikat, nimelt kodumaine tootmine ja Venemaalt importimine. Kuna kodumaise tootmise maht oli sel ajal väga väike, sõltus riigi varustamine peaaegu täielikult Vene gaasi impordist.
- 7 Vene gaasi transporditi Bulgaariasse läbi Ukraina ja seejärel Rumeenia kolme gaasijuhtme kaudu, nimelt Rumeenia transiiditorujuhtmete 1, 2 ja 3 kaudu, mida haldab Rumeenia gaasi ülekandevõrgu haldur Transgaz SA.

¹ Esitatud on üksnes kohtuotsuse need punktid, mille avaldamist peab Üldkohus otstarbekaks.

- 8 Rumeenia gaasitransiidi torustik 1 (edaspidi „Rumeenia gaasitorustik 1“) läbis Rumeeniat sissevoolupunktist, nimelt Isaccea 1 gaasimõõtejaamast, mis asub Ukraina-Rumeenia piiril, kuni ülekandevõrgu sissevoolupunktini Negru Vodă 1, mis asub Rumeenia-Bulgaaria piiril. Ülekandevõrk, mis omakorda oli ühendatud Chireni hoidlaga, oli täielikult riigisene võrk, millega olid ühendatud enamik Bulgaaria kliente ja kohalikke jaotusvõrke, välja arvatud Bulgaaria edelaosas asuvad kliendid ja jaotusvõrgud.
- 9 Rumeenia transiiditorustike 2 ja 3 kaudu transporditi Vene gaasi Ukraina-Rumeenia piirilt Rumeenia-Bulgaaria piirile Negru Vodă 2 ja 3 sissevoolupunktidest ning need ühinesid Bulgaaria territooriumil, moodustades Bulgaaria transiiditorustiku. Seda gaasitorustikku kasutati piiratud varustamiseks Bulgaaria edelaosas ja selle kaudu transporditi gaasi peamiselt endisesse Jugoslaavia Makedoonia Vabariiki, Kreekasse ja Türgisse.
- 10 Seega oli Rumeenia gaasitorustik 1 vähemalt 2016. aasta aprillini ainus reaalne viis gaasi transportimiseks Bulgaariasse suurema osa riigi varustamiseks.
- 11 Rumeenia gaasitorustik 1 koguvõimsusega 7,4 miljardit kuupmeetrit aastas ehitati 1974. aastal vastavalt Bulgaaria Rahvavabariigi ja Rumeenia Sotsialistliku Vabariigi vahel 29. novembril 1970 sõlmitud valitsustevahelisele kokkuleppele (edaspidi „1970. aasta valitsustevaheline kokkulepe“).
- 12 Bulgargazi õiguseellane äriühing Neftochim sõlmis 5. juulil 1974 Transgazi õiguseellase äriühinguga Rompetrol kokkuleppe Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamiseks. See kokkulepe kehtis kuni 2005. aastani.
- 13 Bulgaaria Vabariik ja Rumeenia sõlmisid 18. veebruaril 2003 uue valitsustevahelise kokkuleppe (edaspidi „2003. aasta valitsustevaheline kokkulepe“). Selle kokkuleppe artikli 3 alusel kohustasid kokkuleppeosalised kohustama oma vastavaid gaasiettevõtjaid, nimelt Bulgargazi ja Transgazi, sõlmima Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamiseks uue lepingu, et kajastada uusi transiiditariife.
- 14 Nii sõlmisid Transgaz ja Bulgargaz 19. oktoobril 2005 uue lepingu (edaspidi „2005. aasta leping“), mille alusel anti Bulgargazile ainuõigus Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamiseks kuni 31. detsembrini 2011. See leping tagas sisuliselt 6,49 miljardi kuupmeetri suuruse iga-aastase võimsuse. Bulgargaz maksis Transgazile vastutasuks kindlasummalist iga-aastast tasu, mis ei sõltunud tegelikult kasutatud mahust. 2009. aastal pikendati lepingut kuni 31. detsembrini 2016.

2. Gaasi tarnimine Bulgaarias

- 15 Rikkumisperioodil ostis Bulgargaz Venemaalt pärit gaasi ja oli ainus või peamine Vene gaasi importija Bulgaarias. Ta omandas ka enamiku kodumaisest gaasitoodangust. Bulgargaz oli seega peamine gaasitarnija esiteks turustusahela järgmise etapi ehk hulgikaubanduse jaoks ja teiseks lõpptarbijatele, st otse ülekandevõrguga ühendatud ettevõtjatele.
- 16 Rikkumisperioodil tegutses Bulgargaz Bulgaaria turgudel avaliku gaasitarnijana litsentsi nr JI-214-14/29.11.2006 alusel Bulgaaria Vabariigi territooriumil üldsusele gaasi tarnimiseks (edaspidi „Bulgargazi litsents“). See luba oli talle antud Komisja za energiyu i vodno regulirane (energia- ja veesektorit reguleeriv komisjon, Bulgaaria; edaspidi „Bulgaaria reguleeriv asutus“) 29. novembri 2006. aasta otsusega nr P-046 (edaspidi „Bulgaaria reguleeriva asutuse otsus“) 9. detsembri 2003. aasta energiaseaduse (ЗАКОН ЗА ЕНЕРГИЈИКАТА) (DV nr 107, 9.12.2003; viimati muudetud 13. detsembril 2018) (DV nr 103, 13.12.2018) (edaspidi „Bulgaaria energiaseadus“) alusel 35 aastaks (litsentsi artikkel 2.6.1).

[...]

3. Chireni hoidla

- 21 Maagaasi saab hilisemaks kasutamiseks hoiustada maa-alustes gaasihoidlates. Neid hoidlaid võib kasutada vahendina, mille abil kohandada pakkumist nõudlusega, võttes peamiselt arvesse gaasinõudluse hooajalisi muutusi. Lisaks, eelkõige juhul, kui esineb suur sõltuvus ühest tarneallikast, võivad hoidlad pakkuda märkimisväärsed abivõimalusi tarnehäirete korral.
- 22 Bulgaarias oli rikkumisperioodil ainus olemasolev gaasihoidla Chireni hoidla, mille maht oli 0,5 miljardit kuupmeetrit. See ei olnud mitmetsükliline hoidla, kuna gaasi sai sinna panna ainult nn suvekuudel ja sealt välja võtta nn talvekuudel.

[...]

B. Vaidlustatud otsus

- 34 Vaidlustatud otsuses järeltas komisjon sisuliselt, et hagejad panid 30. juulist 2010 kuni 1. jaanuarini 2015 toime ELTL artikli 102 ühe ja vältava rikkumise (vt põhjendus 653).

[...]

II. Poolte nõuded

- 56 Hagejad, keda toetab Bulgaaria Vabariik, paluvad oma nõuete viimases versioonis Üldkohtul:
- võtta menetlust korraldav meede või teha menetlustoiming, millega nõutakse komisjonilt välja vastuväiteteatis juhtumis AT.39816 – eelneva turu gaasitarne Kesk- ja Ida-Euroopas (edaspidi „Gazpromi juhtum“) ning dokumendid, millele selles on viidatud Bulgaaria gaasiturgu puudutavas osas;
 - tühistada vaidlustatud otsus neid või ühte neist puudutavas osas tervikuna või osaliselt;
 - vastasel juhul tühistada neile määratud trahv või vähendada selle suurust;
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 57 Komisjon, keda toetab Overgas, palub Üldkohtul:
- jätta hagi rahuldamata;
 - mõista kohtukulud välja hagejatelt.

III. Õiguslik käsitlus

58 Hagejad esitavad seitse väidet:

- esimese kohaselt on rikutud nende kaitseõigusi, hea halduse põhimõtet ja läbipaistvuse põhimõtet;
- teise kohaselt ei ole esitatud põhjendusi ning on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu seoses Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisega;
- kolmanda kohaselt on väärtalt tuvastatud hagejate valitsev seisund asjaomastel turgudel;
- neljanda kohaselt on väärtalt tuvastatud, et nad on turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud;
- viienda kohaselt on väidetava rikkumise kestust ebaõigesti hinnatud;
- kuuenda kohaselt võeti neilt võimalus lõpetada juhtum kohustuste abil vastavalt määruse nr 1/2003 artiklile 9;
- seitsmenda kohaselt on trahvisumma arvutamisel tehtud vigu.

[...]

A. Teine väide, mille kohaselt ei ole esitatud põhjendusi ning on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu seoses Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisega

[...]

1. Kolmas väiteosa, mille kohaselt on rikutud õigusnorme ja tehtud vigu faktide hindamisel seoses Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisega

79 Hagejad, keda toetab Bulgaaria Vabariik, väidavad, et Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisel on:

- rikutud õigusnormi, kuna komisjon ei teinud vahet Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse esmase turu ja järelturu vahel;
- tehtud esimene viga faktiliste asjaolude hindamisel, kuna komisjon ei määratlenud Transgazi Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsusega seotud teenuste osutajana;
- tehtud teine viga faktiliste asjaolude hindamisel, kuna komisjon määratles Bulgargazi selle gaasitorustiku võimsuse tarnijana, mitte ostjana.

80 Alustuseks tuleb analüüsida hagejate tõstatatud esimest kahte viga koos.

a) Õigusnormi rikkumised ja faktivead, mis tulenevad sellest, et komisjon ei teinud vahet Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse esmase turu ja järelturu vahel ega määratlenud Transgazi selle võimsuse tarnijana

- 81 Hagejad väidavad, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruses (EÜ) nr 715/2009 maagaasi ülekandevõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1775/2005 (ELT 2009, L 211, lk 36) eristatakse gaasivõimsuse esmast turgu ja järelturgu. Nad märgivad, et selle määruse kohaselt saab esmasel turul võimsust müüa ainult ülekandesüsteemi haldur, samas kui võrgu kasutajad saavad võimsust üksnes järelturul edasi müüa. Seega, kuna komisjon ei eristanud gaasivõimsuse esmast turgu ja järelturgu, rikkus ta esiteks õigusnormi, kui ta võttis vastu Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratluse, mis on vastuolus määrusega nr 715/2009, ja eiras teiseks asjaolu, et Transgaz oli nimetatud esmasel turul tarnija.
- 82 Sellega seoses vastab tõele, et määruses nr 715/2009 eristatakse gaasivõimsuse esmast turgu ja järelturgu. Kõnealuse määruse kohaselt on esmane turg see turg, kus ülekandesüsteemi haldurid kauplevad võimsusega otse (vt artikli 2 lõike 1 punkt 22), samas kui järelturg on turg, kus võimsusega kauplemine toimub teisiti kui esmasel turul (vt artikli 2 lõike 1 punkt 6).
- 83 Määruse nr 715/2009 põhjenduses 34 on siiski täpsustatud, et nii see määrus kui ka sellega kooskõlas vastu võetud suunised ei piira liidu konkurentsiniormide kohaldamist.
- 84 Lisaks, nagu nähtub turu mõiste teatise punktidest 2 ja 3, erineb turu mõiste konkurentsi valdkonnas teistest turumõistetest, mida sageli kasutatakse muudes kontekstides (1. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas AstraZeneca vs. komisjon, T-321/05, EU:T:2010:266, punkt 97). Selle peamine eesmärk on süstemaatiliselt kindlaks teha piirangud, mida konkurents asjaomastele ettevõtjatele seab (18. mai 2022. aasta kohtuotsus Wieland-Werke vs. komisjon, T-251/19, ei avaldata, EU:T:2022:296, punkt 40).
- 85 Seega määratletakse ELTL artikli 102 kohaldamisel asjaomane turg selleks, et luua raamid, mille piires tuleb hinnata küsimust, kas ettevõtja suudab arvestatavas ulatuses tegutseda sõltumatult oma konkurentidest, klientidest ja tarbijatest ning kas tal on seega turgu valitsev seisund selle sätte tähenduses (9. novembri 1983. aasta kohtuotsus Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vs. komisjon, 322/81, EU:C:1983:313, punkt 37, ja 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus AstraZeneca vs. komisjon, T-321/05, EU:T:2010:266, punkt 30).
- 86 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et ettevõtja võimaliku turgu valitseva seisundi analüüsimiseks tuleb konkurentsi võimalikkust hinnata just selle turu seisukohast, mis hõlmab kõiki kaupu või teenuseid, mis oma iseloomulike tunnuste tõttu on eriti sobivad pidevat nõudlust rahuldama ja mis on muude kaupade või teenustega üksnes vähesel määral asendatavad, kusjuures konkurentsi võimalikkust tuleb hinnata ka lähtuvalt konkurentsitingimustest ning pakkumise ja nõudluse struktuurist (vt 9. novembri 1983. aasta kohtuotsus Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vs. komisjon, 322/81, EU:C:1983:313, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus AstraZeneca vs. komisjon, T-321/05, EU:T:2010:266, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 87 Seega selleks, et teha kindlaks, kas komisjon oli kohustatud tegema vahet Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse esmase ja järelturu vahel, tuleb kontrollida, kas rikkumisperioodil oli selline vahetegemine asjakohane igal nimetatud turul pakutavate teenuste suhtes, et seega määratleda raamid, mille piires tuli hinnata küsimust, kas hagejatel oli asjaomasel turul valitsev seisund.
- 88 Vaidlust ei ole selles, et rikkumisperioodil oli Rumeenia gaasitorustik 1 ainus reaalne viis Vene gaasi transportimiseks Bulgaariasse, mistõttu ei olnud selle torustiku võimsusega seotud teenused asendatavad muude teenustega eespool punktis 86 viidatud kohtupraktika tähenduses, et transportida gaasi Venemaa ja Bulgaaria vahel. Sellest järeldub ümberpöörduvalt ja sama kohtupraktika tähenduses, et Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenused esmasel ja järelturul moodustasid selliste teenuste kogumi, mis on eriti sobivad pidevat nõudlust rahuldama, ja olid seega omavahel asendatavad.
- 89 Sellega seoses märkis komisjon õigesti, et rikkumisperioodil ei reserveerinud Bulgargaz 2005. aasta lepingu alusel mitte ainult kõiki ülekandevõimsusi Rumeenia gaasitorustikus 1, vaid ta võis ka takistada Transgazi mis tahes katseid anda esmasel turul võimsust kolmandatele isikutele (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 260 ja 261). Nimelt oli lepingu artiklis 17.1 ette nähtud, et „[Rumeenia] gaasitorustik [1] on mõeldud üksnes kasutamiseks [Bulgargazi] poolt ja [et] ilma [Bulgargazi] nõusolekuta ei ole võimalik teisi kliente selle torustikuga ühendada ning ei transpordita mingeid muid maagaasi koguseid“.
- 90 Seega, hoolimata asjaolust, et Transgaz oli rikkumisperioodil Rumeenia gaasitorustiku 1 ülekandesüsteemi haldur,
- oli Bulgargaz ainus operaator, kes sai pakkuda järelturul selle torustiku võimsuse teenuseid, sest 2005. aasta lepinguga anti talle selle taristu kasutamise ainuõigus;
 - Bulgargazil oli 2005. aasta lepingust tuleneva eelneva nõusoleku andmise õiguse alusel samuti võimalus olla vastu kõigile esmasele turule sisenemise taotlustele.
- 91 Seega ei olnud esmase turu ja järelturu eristamine ELTL artikli 102 alusel tehtava analüüsi jaoks asjakohane.
- 92 Hagejad leiavad, et see järeldus on ekslik, kuna nende arvates oli Transgaz määruse nr 715/2009 alusel kohustatud ühepoolset võtma üle Bulgargazi kasutamata võimsuse Rumeenia gaasitorustikus 1 ja pakkuma seda kolmandatele isikutele, sõltumata 2005. aasta lepingu olemasolust. Sellega seoses märgivad nad, et sellel määrusel ja sellele lisatud suunistel (16. septembrini 2012 kehtinud redaktsioonis; edaspidi „2009. aasta suunised“), mis käsitlevad lepingutega ülekoormamise korral kohaldatava ülekoormusega tegelemise korda, on vahetu õigusmõju. Seetõttu väidavad nad, et asjaolu, et Rumeenia ei ole neid norme rakendanud, ei saa neile kahju tekitada.
- 93 Sellega seoses väärneb meeldetuletamist, et määruses nr 715/2009 on sätestatud, et:
- kindel võimsus on ülekandesüsteemi halduri poolt lepingu kohaselt katkestamatuna tagatav maagaasi ülekandevõimsus (vt artikli 2 lõike 1 punkt 16);

- tehniline võimsus on maksimaalne kindel võimsus, mida ülekandesüsteemi haldur saab pakkuda võrgu kasutajatele, võttes arvesse ülekandevõrgu süsteemi terviklikkust ja kasutamise nõudeid (vt artikli 2 lõike 1 punkt 18);
 - lepingutega ülekoormamine on olukord, kus kindla võimsuse nõudluse tase ületab tehnilist võimsust (vt artikli 2 lõike 1 punkt 21);
 - kasutamata võimsus on kindel võimsus, mille võrgu kasutaja on ülekandelepingu alusel omandanud, kuid mida nimetatud kasutaja ei ole lepingus täpsustatud tähtpäevaks kasutamiseks registreerinud (vt artikli 2 lõike 1 punkt 4);
 - katkestatav võimsus on maagaasi ülekandevõimsus, mille kasutamise võib ülekandesüsteemi haldur katkestada vastavalt ülekandelepingus sätestatud tingimustele (vt artikli 2 lõike 1 punkt 13).
- 94 Määruse nr 715/2009 artikli 16 lõike 3 punktis a on ette nähtud, et lepingutega ülekoormamise korral pakub ülekandesüsteemi haldur esmasel turul kasutamata võimsust vähemalt eeloleva ööpäeva ning katkestatava võimsuse alusel.
- 95 Määrust nr 715/2009 täiendanud 2009. aasta suuniste punkti 2.2 lõikes 1 oli ette nähtud, et olukorras, kus lepinguline võimsus jääb kasutamata, teevad ülekandesüsteemi haldurid erineva kestusega lepingute kaudu selle võimsuse esmasel turul katkestatava võimsusena kättesaadavaks. See kohustus puudutas siiski üksnes juhtumit, kus asjaomase võrgu kasutaja ei pakkunud kasutamata võimsust järelturul mõistliku hinnaga.
- 96 Mis puudutab seevastu võimalust kasutamata võimsus kui kindel võimsus tagasi võtta ja ümber jaotada, siis oli 2009. aasta suuniste punkti 2.2 lõikes 4 üksnes ette nähtud, et vajaduse korral peavad ülekandesüsteemi haldurid tegema mõistlikke püüdlusi, et pakkuda turul vähemalt osa kasutamata võimsusest kindla võimsusena.
- 97 Määruse nr 715/2009 artikli 16 lõike 3 punktist a, tõlgendatuna lähtuvalt 2009. aasta suunistest, ilmneb kaks järeldust. Esiteks pidi Transgaz pakkuma Rumeenia gaasitorustikus 1 kasutamata võimsust ainult siis, kui Bulgargaz ei pakkunud seda järelturul mõistliku hinnaga. Teiseks oli Transgaz sellisel juhul üksnes kohustatud pakkuma Bulgargazi kasutamata võimsust kolmandatele isikutele lühiajalise ja katkestatava võimsuse, mitte aga kindla võimsusena.
- 98 Ent vaidlustatud otsuse põhjenduses 35, mida hagejad ei ole vaidlustanud, märkis komisjon, et järgneva turu gaasitarnijad ei saanud tavaliselt tugineda katkestatavatele võimsustele, et täita oma tarnekohustusi klientide ees, kuna ülekandesüsteemi haldur ei taganud neid võimsusi. Seega ei oleks see, kui Transgaz oleks pakkunud Bulgargazi kasutamata võimsust lühiajalise ja katkestatava võimsusena, võimaldanud ülekandesüsteemi halduril rahuldada nende ettevõtjate pidevaid vajadusi, kes soovisid juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1.
- 99 2009. aasta suuniste muutmise komisjoni 24. augusti 2012. aasta otsusega 2012/490/EL, millega muudetakse määruse nr 715/2009 I lisa (ELT 2012, L 231, lk 16; edaspidi „2012. aasta suunised“), kinnitab, et määruse nr 715/2009 artikli 16 lõikes 3 ette nähtud kohustus oli ebapiisav. Otsuse 2012/490/EL põhjendusest 2 nähtub, et 2012. aasta suunised võeti vastu seetõttu, et praktika oli näidanud, et vaatamata teatavate ülekoormusega tegelemise põhimõtete kohaldamisele, näiteks katkestatava võimsuse pakkumisele, jäi lepingutega ülekoormamine takistuseks, mis pidurdas hästi toimiva maagaasi siseturu väljaarendamist.

- 100 Seega nägid 2012. aasta suunised selle olukorra lahendamiseks ette neli erinevat menetlust, mille eesmärk oli võimaldada ülekandesüsteemi halduritel lepingutega ülekoormamise korral kasutamata võimsust kindla võimsusena ümber jaotada. Alates 1. oktoobrist 2013 ja seega rikkumisperioodil tuli rakendada ainult kolme nendest menetlustest.
- 101 Käesolevas asjas viitavad hagejad kahele nendest mehhanismidest, nimelt esiteks mehhanismile, mille abil suurendatakse võimsust ülemärkimis- ja tagasiostuskeemi abil, mis on ette nähtud 2012. aasta suuniste punktis 2.2.2 (edaspidi „ülemärkimis- ja tagasiostumehhanism“), ja teiseks nende suuniste punktis 2.2.5 ette nähtud pikaajalise kohustusliku kasutamise mehhanismile (edaspidi koos ülemärkimis- ja tagasiostumehhanismiga „stiimulitepõhised mehhanismid“).
- 102 Esiteks võimaldas ülemärkimis- ja tagasiostumehhanism ülekandesüsteemi halduril suurendada oma võrgu võimsust, pakkudes täiendavat võimsust kindla võimsusena, mis ületas võimsust, mida oli võimalik transportida. Ülekandesüsteemi haldur pidi tagasi ostma võimsuse, mille olid kasutajad lõpuks registreerinud ja mis ületas seda, mida gaasi ülekandevõrgus oli võimalik transportida (vt 2012. aasta suuniste punkti 2.2.2 lõiked 1 ja 6). Selleks et innustada ülekandesüsteemi haldurit ülemüümisega seotud riske kandma, nägi süsteem ette rahalise hüvitise (vt 2012. aasta suuniste punkti 2.2.2 lõige 3).
- 103 Ülemärkimis- ja tagasiostumehhanismi kohaldamiseks nähti 2012. aasta suunistes ette, et riigi reguleeriv asutus peab selle enne heaks kiitma ja selle üle peetakse nõu naaberliikmesriikide reguleerivate asutustega (vt suuniste punkti 2.2.2 lõige 1).
- 104 Teiseks olid riigi reguleerivad asutused pikaajalise kohustusliku kasutamise mehhanismi alusel kohustatud nõudma ülekandesüsteemi haldurilt, et ta võtaks osaliselt või täielikult tagasi võrgu kasutaja poolt ühenduspunktis süstemaatiliselt alakasutatud lepingulise võimsuse, kui asjaomane kasutaja ei ole realistlikel tingimustel müünud või pakkunud oma kasutamata võimsust ja kui muud võrgukasutajad nõuavad kindlat võimsust (vt 2012. aasta suuniste punkti 2.2.5 lõige 1).
- 105 Selleks et ülekandesüsteemi haldur saaks kasutada pikaajalise kohustusliku kasutamise mehhanismi, pidi riigi reguleeriv asutus siiski enne kindlaks tegema, et 2012. aasta suunistes ette nähtud tingimused, mis võimaldavad ülekandesüsteemi halduril võimsust tagasi võtta, olid täidetud (vt 2012. aasta suuniste punkti 2.2.5 lõiked 1 ja 4).
- 106 Hagejad väidavad sisuliselt, et alates 2012. aastast oleks Transgaz võinud kasutada stiimulitepõhiseid mehhanisme, et ühepoolset võtta tagasi Rumeenia gaasitorustikus 1 Bulgargazi poolt kasutamata võimsus ja jaotada see ümber kolmandatele isikutele.
- 107 Sellega seoses nähtub eespool punktides 103–105, et selleks, et neid stiimulitepõhiseid mehhanisme saaks kohaldada, pidi Rumeenia reguleeriv asutus võtma vastu teatud eelnevad meetmed.
- 108 Ent vaidlustatud otsuse põhjendustes 293 ja 294 tuvastas komisjon, et Rumeenia reguleeriv asutus ei olnud tol ajal võtnud vajalikke eelmeetmeid, et võimaldada ülekandesüsteemi halduril kasutada stiimulitepõhiseid mehhanisme.
- 109 Hagejad leiavad siiski, et Rumeenia reguleerival asutusel ei olnud vaja sekkuda selleks, et Transgaz saaks pakkuda kolmandatele isikutele Rumeenia gaasitorustikus 1 Bulgargazi poolt kasutamata võimsust.

- 110 Analüüs kummutab hagejate seisukoha. Nimelt, kuna riigi reguleeriv asutus rikkumisperioodil enne ei sekkunud, ei saanud stiimulitepõhiseid mehhanisme rakendada (vt eespool punktid 103 ja 105). See tähendab, et selles ajavahemikus ei oleks Transgaz saanud nendele mehhanismidele tugineda selleks, et Rumeenia gaasitorustikus 1 Bulgargazi poolt kasutamata võimsus ühepoolset tagasi võtta ja pakkuda seda kindla võimsusena kolmandatele isikutele. Seega sai Transgaz määruse nr 715/2009 alusel pakkuda seda kasutamata võimsust kolmandatele isikutele üksnes lühiajalise ja katkestatava võimsusena.
- 111 Ent nagu nähtub eespool punktist 98, ei oleks lühiajalise ja katkestatava võimsuse pakkumine praktikas võimaldanud Transgazel 2005. aasta lepinguga kehtestatud piirangutest mööda hiilida ega seega rahuldada Rumeenia gaasitorustikule 1 juurdepääsu soovivate tarnijate pidevaid vajadusi, kuna selline võimsus ei oleks järgnevate gaasitarnijate jaoks olnud atraktiivne, sest see ei võimaldanud neil täita oma tarnekohustusi klientide ees.
- 112 Neil asjaoludel ei olnud gaasivõimsuse esmase ja järelturu eristamine käesoleval juhul asjakohane, et hinnata, kas hagejatel oli turgu valitsev seisund seoses Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenustega. Nimelt, nagu on tõdetud eespool punktis 89, ei olnud Bulgargaz tulenevalt 2005. aasta lepingust kogu rikkumisperioodi vältel mitte üksnes ainus võimalik Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste osutaja järelturul, vaid ta kontrollis ka kolmandate isikute võimalust siseneda esmasele turule, sest tulenevalt 2005. aasta lepingust oli tal selle torustiku kasutamise ainuõigus ja eelneva nõusoleku andmise õigus. Samuti, kuna Transgaz sai rikkumisperioodil ilma Bulgargazi nõusolekuta pakkuda kasutamata võimsust vaid lühiajalise ja katkestatava võimsusena, ei teinud komisjon hindamisviga, kui ta Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisel leidis, et Transgaz ei olnud tarnija.
- 113 Hageja muud argumendid ei sea neid järeldusi kahtluse alla.
- 114 Esimesena väidavad hagejad, et Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlus, millest komisjon lähtus, kaldub kõrvale tema otsustuspraktikast.
- 115 Nimelt väärrib meeldetuletamist, et komisjon on kohustatud analüüsima iga juhtumi asjaolusid eraldi, olemata seotud varasemate otsustega, mis puudutavad teisi ettevõtjaid, teisi kaupade ja teenuste turge või teisi geograafilisi turge erinevatel hetkedel (vt 9. septembri 2009. aasta kohtuotsus *Clearstream vs. komisjon*, T-301/04, EU:T:2009:317, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika). Lisaks ei saa ettevõtjatel olla õiguspärast ootust, et säilib varasem otsustuspraktika, mida võib muuta sõltuvalt asjaolude muutumisest või komisjoni analüüsi arengust (vt selle kohta 13. mai 2015. aasta kohtuotsus *Niki Luftfahrt vs. komisjon*, T-162/10, EU:T:2015:283, punktid 142 ja 143).
- 116 Seega ei ole hagejatel õigust komisjoni järeldusi kahtluse alla seada põhjusel, et need erinevad varem teises asjas tehtud järeldustest (14. detsembri 2005. aasta kohtuotsus *General Electric vs. komisjon*, T-210/01, EU:T:2005:456, punkt 118; vt ka 9. septembri 2009. aasta kohtuotsus *Clearstream vs. komisjon*, T-301/04, EU:T:2009:317, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 117 Teisena väidavad hagejad, et 10. juuli 2012. aasta Rumeenia elektri- ja gaasiseadus nr 123/2012 (Legea nr. 123/2012 energiei electrice și a gazelor naturale) (*Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 485, 16.7.2012; edaspidi „Rumeenia energiaseadus“) võttis üle määruse nr 715/2009 ja andis Transgazile kui ülekandesüsteemi haldurile volitused võtta tagasi Rumeenia gaasitorustikus 1 kasutamata võimsus. Sellega seoses viitavad nad nimetatud seaduse artikli 130 lõikele 1 ja

artiklile 194 ning Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse jaotamise metoodikale, mille Rumeenia reguleeriv asutus avaldas 11. juulil 2012 (*Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 472, 11.7.2012; edaspidi „võimsuse jaotamise metoodika“).

- 118 Selle argumendiga ei saa nõustuda järgmistel põhjustel.
- 119 Esiteks ei olnud Rumeenia energiaseaduse artikli 130 lõige 1 Rumeenia gaasitorustikule 1 kohaldatav. Nimelt kohustas see säte ülekandesüsteemi haldurit tagama ühendustorudes võimsuse jaotamise vastavalt määrusele nr 715/2009 (vt Rumeenia energiaseaduse artikli 130 lõike 1 punkt q). Selle seaduse kohaselt oli ühendustoru ülekandetoru, mis ületab liidu kahe liikmesriigi vahelise piiri ainsa eesmärgiga ühendada nende kahe riigi maagaasi ülekandesüsteemid (vt selle seaduse artikli 100 lõige 34). Rumeenia gaasitorustik 1 ei olnud rikkumisperioodil aga Rumeenia maagaasi ülekandevõrguga ühendatud ega olnud seega ühendustoru Rumeenia energiaseaduse artikli 130 lõike 1 tähenduses.
- 120 Teiseks oli Rumeenia energiaseaduse artiklis 194 ette nähtud, et kui ülekandesüsteemi haldur rikub liidu õiguses ette nähtud sätteid võimsuse jaotamise ja ülekoormusega tegelemise mehhanismide kohta, kujutab see endast ka selles valdkonnas kohaldatavate Rumeenia õigusnormide rikkumist (vt selle seaduse artikli 194 lõige 36). Kuna aga – nagu nähtub eespool punktist 110 – tollal kehtinud liidu õigusnormid ei võimaldanud Transgazil kasutamata võimsust tagasi võtta ja seda kindla võimsusena kolmandatele isikutele ümber jaotada, ei andnud ka Rumeenia energiaseaduse artikkel 194 talle selleks õigust.
- 121 Kolmandaks, mis puudutab võimsuse jaotamise metoodikat, siis see ei kohustanud Transgazi kui ülekandesüsteemi haldurit tagasi võtma kogu olemasolevat võimsust, mida Bulgargaz ei kasutanud, vaid kohustas teda üksnes müüma selles torustikus olemasolevat võimsust (vt selle metoodika artikkel 1) ehk võimsust, mille kohta ei olnud lepingut sõlmitud. 2005. aasta lepingu artikli 17.1 kohaselt oli „[Rumeenia] torustik [1] mõeldud üksnes kasutamiseks [Bulgargazi] poolt ja ilma [Bulgargazi] nõusolekuta ei [olnud] võimalik teisi kliente selle torustikuga ühendada ning ei transpordit[ud] mingeid muid maagaasi koguseid peale selle, mille [Bulgargaz] tarni[s] [Transgazile] Isaccea 1 [gaasimõõtejaamas]“. Kuna see leping kehtis kogu rikkumisperioodi vältel, tuleb tõdeda, et puudus igasugune olemasolev võimsus, mida Transgaz oleks saanud toona selles torustikus kolmandatele ettevõtjatele müüa.
- 122 Järelikult tuleb tagasi lükata etteheited, et komisjon rikkus õigusnormi, kuna ta ei eristanud Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse esmast turgu ja järelturgu, ning tegi hindamisvea, kui jättis Transgazi selle võimsuse tarnijaks kvalifitseerimata.

b) Faktiviga, mis tuleneb Bulgargazi määratlemisest tarnijana Rumeenia gaasitorustikus 1

- 123 Esiteks väidavad hagejad, et Bulgargaz oli üksnes Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste saaja nende teenuste esmasel turul, mitte nende teenuste osutaja.
- 124 Vaidlustatud otsuses ei ole aga Bulgargazi kvalifitseeritud tarnijaks Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste esmasel turul. Nimelt piirdus komisjon märkimisega, et Transgaz jaotas sellel esmasel turul võimsust Bulgargazile, sõlmides 2005. aasta lepingu (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 291). Siiski, nagu nähtub eespool punktidest 89 ja 90, tuvastas komisjon – võttes arvesse selle torustiku kasutamise ainuõigust ja eelneva nõusoleku andmise õigust, mis Bulgargazil oli tulenevalt kogu rikkumisperioodi vältel kehtinud lepingu artiklist 17.1 –, et

Transgaz ei saanud pakkuda kolmandatele isikutele esmasel turul võimsust ilma Bulgargazi nõusolekuta ja et seega oli Bulgargaz ainus, kes võis anda kolmandatele isikutele juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1 (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 261, 288 ja 306).

- 125 Järelikult tuleb tagasi lükata hagejate argument, et komisjon kvalifitseeris Bulgargazi ekslikult tarnijaks Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste esmasel turul.
- 126 Teiseks väidavad hagejad, et komisjon järeldas vaidlustatud otsuse põhjenduses 292 ekslikult, et Bulgargaz võis rikkumisperioodil võimsust Rumeenia gaasitorustiku 1 järelturul edasi müüa, kuigi Transgaz ei olnud veel vastu võtnud eeskirju, mis võimaldaksid sellist kaubandust vastavalt määruse nr 715/2009 artiklile 22.
- 127 Sellega seoses vastab küll tõele, et määruse nr 715/2009 artikkel 22 kohustab ülekandesüsteemi haldureid võtma teatud meetmeid, et võimaldada ja hõlbustada võimsusega kauplemist järelturul. Tuleb siiski märkida, et Bulgargaz sõlmis 31. jaanuaril 2013 Overgasiga lepingu, mille kohaselt anti talle juurdepääs Rumeenia gaasitorustikule 1, kuigi Transgaz ei olnud ikka veel võtnud selle määruse artiklis 22 ette nähtud meetmeid.
- 128 Seega, nagu tõdes komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 292, ei olnud asjaolu, et Transgaz ei olnud võtnud määruse nr 715/2009 artiklis 22 ette nähtud meetmeid, tegelikult takistuseks sellele, et Bulgargaz võis pakkuda võimsust Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse järelturul.
- 129 Sellest tuleneb, et hagejate etteheide, mille kohaselt komisjon tegi fakte, kui ta leidis, et Bulgargaz võis tarnida Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsusi, ei ole põhjendatud.
- 130 Järelikult tuleb käesolev väiteosa ja seega teine väide tervikuna tagasi lükata.

B. Kolmas väide, mille kohaselt on vääralt tuvastatud hagejate valitsev seisund asjaomastel turgudel

- 131 Hagejad vaidlevad vastu vaidlustatud otsuse põhjendustes 426 ja 427 esitatud järeldusele, mille kohaselt oli BEH kontsernil Bulgargazi ja Bulgartransgazi kaudu viiel asjaomasel turul valitsev seisund.
- 132 See väide jaguneb kaheks osaks. Hagejad väidavad, et komisjon järeldas ekslikult esiteks, et Bulgargazil oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund, ja teiseks, et BEH-l oli kaudselt selline seisund viiel asjaomasel turul.

1. Esimene väiteosa, mis puudutab seda, et vääralt on tuvastatud Bulgargazi turgu valitsev seisund Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul

- 133 Esiteks väidavad hagejad, et Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisel on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu. Seega on väärt järeldus, et Bulgargazil on sellel turul valitsev seisund.
- 134 Sellega seoses nähtub teise väite analüüsist, et komisjon ei rikkunud Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlemisel õigusnorme ega teinud faktivigu. Sellest järeldub, et hagejate esimene argument tuleb kohe tagasi lükata.

- 135 Teiseks leiavad hagejad, et isegi juhul, kui Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turu määratlus oleks õige, on väär komisjoni hinnang, et Bulgargazil oli seal turgu valitsev seisund.
- 136 Hagejad väidavad täpsemalt, et vaidlustatud otsus ei sisalda turustruktuuri ega Rumeenia gaasitorustikus 1 tegutsevate ettevõtjate turuvõimu analüüsi, eirates nõudeid, mis on esitatud teatise, mis puudutab suuniseid komisjoni täitetegevuse prioriteetide kohta [ELTL] artikli [102] kohaldamisel turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurente tõrjuva tegevuse suhtes (ELT 2009, C 45, lk 7), punktides 13–15. Seetõttu leiavad nad, et komisjon ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud, et Bulgargazil oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund.
- 137 Kõigepealt tuleb sellega seoses märkida, et väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et ELTL artiklis 102 silmas peetud turgu valitsev seisund puudutab ettevõtja majanduslikku võimsust, mis annab talle võimu takistada tõhusa konkurentsi säilimist asjaomasel turul, võimaldades tal tegutseda arvestataval määral sõltumatult oma konkurentidest, oma klientidest ja lõpuks ka tarbijatest. Turgu valitseva seisundi olemasolu tuleneb üldjuhul erinevate tegurite kogumist, mis eraldi võetuna ei ole tingimata määravad (14. veebruari 1978. aasta kohtuotsus United Brands ja United Brands Continentaal vs. komisjon, 27/76, EU:C:1978:22, punktid 65 ja 66, ning 13. veebruari 1979. aasta kohtuotsus Hoffmann-La Roche vs. komisjon, 85/76, EU:C:1979:36, punktid 38 ja 39).
- 138 Lisaks ei välista turgu valitsev seisund teatud konkurentsi esinemist, kuid annab seda seisundit omavale ettevõtjale võimaluse kui mitte otsustada tingimuste üle, milles konkurents toimub, siis neid vähemalt märkimisväärselt mõjutada, ning igal juhul tegutseda enamjaolt konkurentsi arvesse võtmata, ilma et selline hoiak teda kahjustaks (13. veebruari 1979. aasta kohtuotsus Hoffmann-La Roche vs. komisjon, 85/76, EU:C:1979:36, punkt 39).
- 139 Käesoleval juhul märkis komisjon, et maagaasi ülekandetaristu kujutab endast loomulikku monopoli ja et seega muutub selle taristu võimsust kontrolliv ettevõtja möödapääsmatuks äripartneriks, kelle turuvõimu ei saa neutraliseerida. Rumeenia gaasitorustiku 1 kohta järeldas komisjon, et rikkumisperioodil kontrollis Bulgargaz kõiki kolmandate isikute võimalusi sellele juurde pääseda (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 335, 418 ja 420).
- 140 Hagejad leiavad, et selles hinnangus on tehtud neli viga.

a) Esimene etteheide, et komisjon leidis ekslikult, et Bulgargaz kontrollis kolmandate isikute juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1

- 141 Hagejad väidavad, et komisjon leidis ekslikult, et Bulgargaz kontrollis kolmandate isikute juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1. Nad on seisukohal, et seda kontrolli teostas Transgaz kui selle taristu ülekandesüsteemi haldur.
- 142 Etteheite põhjendamiseks väidavad hagejad esiteks, et isegi kui 2005. aasta leping oli ainuõiguslik leping, anti Bulgargazile üksnes konsulteerimisõigused seoses võimalusega pakkuda kolmandatele isikutele võimsusi ja ta ei ole neid õigusi kunagi kasutanud.
- 143 Sellega seoses tuleb meenutada, et 2005. aasta lepingu artikli 17.1 sõnastusest nähtub, et „[Rumeenia] gaasitorustik [1] on mõeldud üksnes kasutamiseks [Bulgargazi] poolt ja ilma [Bulgargazi] nõusolekuta ei ole võimalik teisi kliente selle torustikuga ühendada ning ei transpordita mingeid muid maagaasi koguseid“.

- 144 Seega on ilmne, et Transgaz ei saanud pakkuda kolmandatele isikutele Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsusi ilma Bulgargazi eelneva nõusolekuta.
- 145 2005. aasta lepingu sellist tõlgendust kinnitab Transgazi ja BEH vaheline teabevahetus nende 24. jaanuari 2011. aasta koosolekul. Nimelt nähtub selle koosoleku protokollist, mille koostas BEH 31. jaanuaril 2011, et Transgaz küsis BEH-lt, kas on võimalik tagasi saada osa Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamata võimsusest, et tulevikus ehitada Constanța (Rumeenia) lähedal veeldatud maagaasi terminal (edaspidi „Constanța terminal“). BEH vastas, et kogu selle gaasitorustiku võimsus on reserveeritud Bulgargazile, kuid Transgazi viidatud võimalust võib siiski arutada, mis peab kõigepealt toimuma valitsuse tasandil (vt vaidlustatud otsuse põhjenduse 297 punkt a).
- 146 Sellest järeldub, et vastupidi hagejate väidetule ei andnud 2005. aasta leping Bulgargazile pelgalt konsulteerimisõigust, vaid tegeliku eelneva nõusoleku andmise õiguse seoses Transgazi mis tahes katsega võtta üle kasutamata võimsus Rumeenia gaasitorustikus 1, sealhulgas pakkuda sellist võimsust kolmandatele isikutele.
- 147 Teiseks leiavad hagejad, et asjaolu, et Bulgargaz andis osa oma võimsusest alates 2013. aastast Overgasile allrendile, ei toeta järeldust, et Bulgargaz kontrollis juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1. Nad väidavad, et see oli üksnes Bulgargazi heauskne žest Overgasi suhtes, arvestades, et järelturul kauplemist lubavaid eeskirju ei olnud veel kehtestatud.
- 148 Sellega seoses tuleb märkida, et asjaolu, et Bulgargaz andis osa Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsusest Overgasile allrendile – sõltumata sellest, et see toiming võis väidetavalt olla heauskne –, näitab, et Bulgargaz suutis tegelikult anda kolmandatele isikutele juurdepääsu sellele gaasitorustikule, hoolimata sellest, et puudusid võimsuse teenuste järelturgu reguleerivad eeskirjad.
- 149 See asjaolu oli vaidlustatud otsuses tehtud analüüsi jaoks asjakohane, kuna 2005. aasta lepingu alusel oli Bulgargaz reserveerinud Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse ainuõiguslikel tingimustel. Seega oleks kolmas isik, kes soovis rikkumisperioodil juurdepääsu sellele gaasitorustikule, saanud selle ainult siis, kui Bulgargaz oleks nõustunud sellega, et Transgaz pakub võimsust vastavalt 2005. aasta lepingu artiklile 17.1, või kui Bulgargaz oleks nõustunud osa oma võimsusest allrendile andma, nagu ta tegi Overgasiga alates 1. jaanuarist 2013.
- 150 Sellest tuleneb, et komisjon leidis õigesti, et Bulgargaz kontrollis rikkumisperioodil kolmandate isikute juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1.
- 151 Seega tuleb esimene etteheide tagasi lükata.

b) Teine etteheide, et komisjon ei määratlenud Transgazi Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste pakkujana

- 152 Hagejad leiavad, et Bulgargazi turgu valitseva seisundi hindamisel Rumeenia gaasijuhtme 1 võimsuse teenuste turul on tehtud faktiviga, kuna selles ei ole välja toodud kõiki sellel turul tegutsevaid võimsuse teenuste osutajaid.

- 153 Selles küsimuses heidavad hagejad komisjonile ette, et ta jättis tähelepanuta, et Bulgargaz ei olnud Rumeenia gaasitorustiku 1 ülekandesüsteemi haldur ja et Transgazil oli reguleerimispädevus, mis võimaldas tal kasutamata võimsuse ühepoolset tagasi võtta, et pakkuda seda kolmandatele isikutele. Nii toimides jättis komisjon identifitseerimata peamise ja turgu valitseva tarnija Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul.
- 154 Sellega seoses väärrib esiteks meeldetuletamist, et nagu nähtub eespool punktidest 89 ja 90 ning esimese etteheite analüüsist, tuvastas komisjon, et kuigi Bulgargaz ei olnud Rumeenia gaasitorustiku 1 ülekandesüsteemi haldur, kontrollis ta juurdepääsu sellele 2005. aasta lepingu alusel.
- 155 Teiseks nähtub vaidlustatud otsusest, et enne selle analüüsimist, kas Bulgargazil oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund, järeldas komisjon õigesti, et rikkumisperioodil ei saanud Transgaz ühepoolset võimsust tagasi võtta ega pakkuda seda kolmandatele isikutele kindla võimsusena (vt eespool punktid 97 ja 98).
- 156 Sellega seoses märkis komisjon oma analüüsis, et 2012. aasta suunised, mille kohaselt ülekandesüsteemi haldurid said rakendada stiimulitepõhiseid mehhanisme, mis võimaldasid neil võidelda varuvõimsuse soetamise vastu ja seega pakkuda kasutamata lepingulist võimsust kolmandatele isikutele pikaks ajaks, jõustusid alles 1. oktoobril 2013. Samuti tõdes ta, et selleks, et Transgaz saaks neid mehhanisme rakendada, on suunistes nõutud, et Rumeenia reguleeriv asutus võtaks enne teatud meetmed, ja et käesoleval juhul ei võetud neid meetmeid enne rikkumisperioodi lõppu (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 293 ja 294).
- 157 Seega ei saa hagejad väita, et komisjoni analüüsis jäeti tähelepanuta asjaolu, et Transgaz oli Rumeenia gaasitorustiku 1 ülekandesüsteemi haldur, või et ta ei analüüsinud tema regulatiivse pädevuse küsimust, enne kui ta järeldas, et Bulgargazil oli selle gaasitorustiku võimsuse teenuste turul valitsev seisund.
- 158 Hagejad leiavad igal juhul, et komisjoni tõlgendus kohaldatavale õiguslikule raamistikule on väär ja et Rumeenia reguleeriva asutuse sekkumine ei olnud nõutav selleks, et Transgaz saaks kolmandatele isikutele pakkuda Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsust, mille Bulgargaz on kasutamata jätnud.
- 159 Tuleb aga meenutada, et rikkumisperioodil ei võimaldanud määrus nr 715/2009, tõlgendatuna 2009. aasta ja 2012. aasta suunistest lähtudes, Transgazil pakkuda kolmandatele isikutele Rumeenia gaasitorustikus 1 Bulgargazi kasutamata võimsust kindla võimsusena ilma viimase nõusolekuta. Toona kehtinud õiguslik raamistik ei võimaldanud nimelt Transgazil ühepoolset tagasi võtta Bulgargazi kasutamata lepingulist võimsust, et pakkuda seda kolmandatele isikutele üksnes katkestatava lühiajalise võimsusena, mis – nagu nähtub eespool punktidest 93–111 – ei olnud piisav selleks, et Transgaz oleks saanud anda kolmandatele isikutele juurdepääsu, mis oleks võimaldanud neil täita oma kohustusi klientide ees. Seevastu selleks, et pakkuda kasutamata võimsust kui kindlat võimsust, oli vaja Rumeenia reguleeriva asutuse eelnevat sekkumist, nagu nähtub eespool punktidest 102–107. Reguleeriv asutus aga ei võtnud rikkumisperioodil vajalikke meetmeid.
- 160 Sellest tuleneb, et rikkumisperioodil võis Transgaz ilma Bulgargazi nõusolekuta pakkuda kolmandatele isikutele üksnes Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuseid piiratud ja ebapiisavas mahus. Seega asjaolu, et liidu õiguslik raamistik võimaldas Transgazil pakkuda

kasutamata võimsust kui lühiajalist ja katkestatavat võimsust, ei ole piisav, et võimaldada Transgazil kõrvale hoida 2005. aasta lepingu artikliga 17.1 kehtestatud piirangutest, ega saanud seega oluliselt mõjutada tegelikku kontrolli, mida Bulgargaz Rumeenia gaasitorustiku 1 üle teostas.

- 161 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et komisjon toimis õigesti, kui ta ei määratlenud Transgazi kui tegelikku alternatiivset tarneallikat kolmandatele isikutele, kes soovisid rikkumisperioodil juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1.
- 162 Hagejate ülejäänud argumendid ei sea seda seisukohta kahtluse alla.
- 163 Esiteks viitavad hagejad komisjoni 14. oktoobri 2013. aasta määrusele (EL) nr 984/2013, millega kehtestatakse gaasi ülekandesüsteemide võimsuse jaotamise mehhanismide võrgueeskirjad ning täiendatakse määrust nr 715/2009 (ELT 2013, L 273, lk 5), et põhjendada oma argumenti, mille kohaselt oleks Transgaz võinud Bulgargazilt Rumeenia gaasitorustikus 1 ühepoolset võimsust ära võtta.
- 164 Määruse nr 984/2013 artiklist 28 nähtub aga, et selle määruse asjakohased sätted jõustusid alles 1. novembril 2015 ehk pärast rikkumisperioodi lõppu. Järelikult ei saa need sätted mõjutada faktiliste asjaolude hindamist ning hagejate argument tuleb kohe tagasi lükata, kuna see ei saa olla tulemuslik.
- 165 Teiseks heidavad hagejad komisjonile ette, et ta ei hankinud Transgazi ja Rumeenia reguleeriva asutuse seisukohta küsimuses, kas Bulgargazil oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund.
- 166 See argument tuleb tagasi lükata, kuna selleks, et hinnata liidu õiguse ja kohaldatava riigisisese õigusega ülekandesüsteemi halduritele antud pädevust ning võtta seega seisukoht küsimuses, kas Bulgargazil oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund, ei sõltunud komisjoni õiguslik hinnang Transgazi ega Rumeenia reguleeriva asutuse seisukohast.
- 167 Kolmandaks väidavad hagejad sisuliselt, et komisjon ei saanud järeldada, et Bulgargazil oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund, kuna ta oli juhtumis AT.40335 – Rumeenia gaasiühendused (edaspidi „Transgazi juhtum“) juba järeldanud, et Transgazil on samal turul valitsev seisund.
- 168 Sellega seoses nähtub komisjoni 6. märtsi 2020. aasta otsusest C(2020) 1232 ELTL artikli 102 kohase menetluse kohta (Transgazi juhtum), nagu see on avaldatud komisjoni veebisaidil, et selle juhtumi esialgse hindamise tulemusel järeldas komisjon, et Transgazil oli ELTL artikli 102 tähenduses turgu valitsev seisund Rumeenia maagaasi transpordi turul, sealhulgas naaberriikidega võrkudevaheliste ühenduste kaudu toimuva transpordi turul. Ta täpsustas siiski, et kolm gaasitransiidi torustikku, mida Transgaz paralleelselt käitab ja mille hulka kuulub Rumeenia gaasitorustik 1, mille kaudu tarnitakse gaasi Bulgaaria turule, ei olnud osa tema esialgsest hinnangust, kuna need ei olnud Rumeenia gaasi ülekandevõrguga ühendatud (vt 6. märtsi 2020. aasta otsuse põhjendus 25).
- 169 Komisjon ei järeldanud seega Transgazi juhtumis, et ettevõtjal, keda see uurimine puudutas, oli Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund.

170 Seega tuleb tagasi lükata hagejate argument, et komisjoni esialgsed järeldused Transgazi juhtumis takistasid tal järeldada, et Bulgargazil oli rikkumisperioodil Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul valitsev seisund.

171 Seega tuleb teine etteheide tagasi lükata.

[...]

C. Neljas väide, mille kohaselt on vääralt tuvastatud hagejate turgu valitseva seisundi kuritarvitamine

223 Neljas väide jaguneb sisuliselt kuueks alaväiteks. Esimese kolme väite kohaselt on vaidlustatud otsuses rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu osas, mis puudutab järeldust, et hagejad keeldusid võimaldamast juurdepääsu:

- Rumeenia gaasitorustikule 1;
- ülekandevõrgule;
- Chireni hoidlale.

[...]

1. Kohaldatavad põhimõtted ja kohtupraktika

[...]

a) Mõiste „turgu valitseva seisundi kuritarvitamine“

235 ELTL artikli 102 esimese lõigu kohaselt on siseturul või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt keelatud kui siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kui võrd see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

236 Turgu valitsevas seisundis ettevõtjal lasub seega eriline kohustus hoiduda oma tegevusega kahjustamast tõhusat ja moonutamata konkurentsi siseturul (6. septembri 2017. aasta kohtuotsus Intel vs. komisjon, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punkt 135; vt ka 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Slovak Telekom vs. komisjon, C-165/19 P, EU:C:2021:239, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

237 Kuigi ELTL artiklis 102 on loetletud kuritarvitused, ei ole selles siiski ammendavalt loetletud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise viise, mis on EL toimimise lepingu kohaselt keelatud (vt 15. märtsi 2007. aasta kohtuotsus British Airways vs. komisjon, C-95/04 P, EU:C:2007:166, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

238 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on mõiste „turgu valitseva seisundi kuritarvitamine“ ELTL artikli 102 tähenduses objektiivne mõiste, mis viitab turgu valitseva seisundiga ettevõtja tegevusele, mis takistab turul, kus just kõnealuse ettevõtja tegutsemise tulemusel on konkurentsi tase juba nõrgenenud, veel allesoleva konkurentsi säilitamist või tõhustamist, ja seda vahendite

abil, mis erinevad vahenditest, mida kasutatakse kaupade või teenuste tavapärase konkurentsis, mis rajaneb ettevõtjate sooritustel (vt 30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Generics (UK) jt, C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 148 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 239 Lõpuks väärrib meeldetuletamist, et käesolevas asjas analüüsitava tegevuse kuritarvitav laad eeldab, et sellel tegevusel oli võime konkurentsi piirata ja täpsemalt tekitada etteheidetud väljatõrjuvat mõju selles mõttes, et see võis muuta konkurentide turule sisenemise või seal püsimise keerulisemaks ja seeläbi mõjutada turustruktuuri. Selle hinnangu andmisel tuleb arvesse võtta kõiki seda tegevust ümbritsevaid asjakohaseid faktilisi asjaolusid (vt 30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Generics (UK) jt, C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 154 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 12. mai 2022. aasta kohtuotsus Servizio Elettrico Nazionale jt, C-377/20, EU:C:2022:379, punktid 50, 61, 64 ja 72 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 240 Väljatõrjuv mõju ei tohi siiski olla puhthüpoteetiline. Järelikult ei saa komisjon tugineda tagajärgedele, mida see tegevus võib või oleks võinud tekitada, kui aset oleksid leidnud või leiavad teatavad erilised asjaolud, mis ei ole need, mis esinesid turul selle tegevuse elluviimise ajal, ja mille asetleidmine näis siis vähetõenäoline (vt selle kohta 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Post Danmark, C-23/14, EU:C:2015:651, punkt 65, ning 12. mai 2022. aasta kohtuotsus Servizio Elettrico Nazionale jt, C-377/20, EU:C:2022:379, punkt 70).

[...]

2. Esimene alaväide, mille kohaselt on ekslikult tuvastatud Rumeenia gaasitorustikule 1 juurdepääsu keelamine

[...]

a) Teine väiteosa, mis puudutab õigusnormi rikkumist „esmatähtsa taristu“ teooria kohaldamisel, kuna Bulgargazile, kes on Rumeenia gaasitorustiku 1 pelk kasutaja, pandi süüks kuritarvitav tarnimisest keeldumine

- 250 Hagejad väidavad, et vaidlustatud otsuses on rikutud õigusnormi, kuna selles on Bulgargazile ette heidetud Rumeenia gaasitorustikus 1 kuritarvitavat tarnimisest keeldumist, samas kui Bulgargaz ei olnud selle esmatähtsa taristu omanik ega ülekandesüsteemi haldur, vaid selle pelk kasutaja. Vastavalt 26. novembri 1998. aasta kohtuotsusele Bronner (C-7/97, edaspidi „kohtuotsus Bronner“, EU:C:1998:569) ja 10. juuli 1991. aasta kohtuotsusele RTE vs. komisjon (T-69/89, EU:T:1991:39), millele komisjon rajas oma analüüsi vaidlustatud otsuse põhjenduses 549, ning hilisemale kohtupraktikale, mis käsitleb keeldumist anda juurdepääs esmatähtsale taristule, saab kuritarvituse süüks panna ainult selle taristu omanikule või käitajale selles mõttes, et juurdepääs esmatähtsale taristule on alati olnud olemuslikult seotud asjaomase taristu või teenuse omandi ja kontrollimisega.

[...]

- 254 Seejärel nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 532 ja 549–564, et komisjon hindas Bulgargazi tegevuse õiguspärasust Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul lähtuvalt kohtuotsuse Bronner punktist 41 ja ka 10. juuli 1991. aasta kohtuotsuse RTE vs. komisjon (T-69/89, EU:T:1991:39) punktist 73 tulenevast kohtupraktikast.

- 255 Selle kohtupraktika kohaselt kujutab turgu valitsevas seisundis ettevõtja keeldumine osutada teenust, mida kolmandatel isikutel peab olema võimalik saada, et nad saaksid tegutseda eelkõige järgneval naaberturul, endast ELTL artikli 102 rikkumist, kui on täidetud järgmised kolm kumulatiivset tingimust:
- teenuse osutamisest keeldumine välistab teenust saada sooviva isiku igasuguse konkureerimise sellel turul;
 - kõnealune teenus on teenust saada sooviva isiku tegevuse jaoks tingimata vajalik selles mõttes, et sellele teenusele ei ole tegelikku ega potentsiaalset asendajat;
 - keeldumine ei saa olla objektiivselt põhjendatud.
- 256 Kohtuotsuses Bronner esile toodud tingimused on üldjuhul kohaldatavad taristute või teenuste suhtes, mis sageli kvalifitseeritakse „esmatähtsaks taristuks“ selles mõttes, et need on turul tegutsemiseks tingimata vajalikud, kuna neile ei ole ühtegi tegelikku ega potentsiaalset asendajat (15. septembri 1998. aasta kohtuotsus *European Night Services jt vs. komisjon*, T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94, EU:T:1998:198, punktid 208 ja 212, ning 10. novembri 2021. aasta kohtuotsus *Google ja Alphabet vs. komisjon (Google Shopping)*, T-612/17, edasi kaevatud, EU:T:2021:763, punkt 215), mistõttu võib keeldumine juurdepääsu andmisest kaasa tuua selle, et juurdepääsu soovija igasugune konkureerimine on välistatud.
- 257 Sellega seoses on Euroopa Kohus juba rõhutanud, et järeldus, et turgu valitsevas seisundis ettevõtja kuritarvitas oma seisundit konkurendiga lepingu sõlmimisest keeldumise tõttu, tõi kaasa selle, et see ettevõtja oli sunnitud selle konkurendiga lepingu sõlmima. Selline kohustus kahjustab aga oluliselt turgu valitsevas seisundis ettevõtja lepingu sõlmimise vabadust ja omandiõigust, kuna ettevõtjal, isegi kui ta on turgu valitsevas seisundis, on põhimõtteliselt vabadus keelduda lepingu sõlmimisest ja kasutada taristut, mille ta on omaenda vajaduste tarbeks välja arendanud (25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus *Slovak Telekom vs. komisjon*, C-165/19 P, EU:C:2021:239, punkt 46).
- 258 Esmatähtsat taristut käsitlev kohtupraktika puudutab peamiselt olukordi, kus lepingu sõlmimise vabadus ja sellise ainuõiguse vaba kasutamine, mis on antud investeeringu või loomingu eest, võib siseturul kahjustamata konkurentsi huvides olla piiratud, välistades igasuguse muu tegevuse (vt selle kohta 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus *AstraZeneca vs. komisjon*, T-321/05, EU:T:2010:266, punkt 679, ning 10. novembri 2021. aasta kohtuotsus *Google ja Alphabet vs. komisjon (Google Shopping)*, T-612/17, edasi kaevatud, EU:T:2021:763, punkt 215).
- 259 Käesoleval juhul – nagu hagejad õigesti väidavad – ei olnud Bulgargaz Rumeenia gaasitorustiku 1 omanik. Siiski nähtub nii toimikust kui ka eespool punktist 14, et 2005. aasta lepingu kohaselt oli tal ainuõigus selle taristu kasutamiseks.
- 260 Sellega väärrib esimesena meeldetuletamist, et poolte vahel ei ole vaidlust selles, et rikkumisperioodil oli Rumeenia gaasitorustik 1 ainus reaalne viis Vene gaasi transportimiseks Bulgaariasse (vt eespool punkt 88). Seega oli tegemist kohtuotsuse Bronner tähenduses tingimata vajaliku taristuga (vt eespool punkt 256).
- 261 Teisena, nagu nähtub eespool punktidest 143 ja 144, oli 2005. aasta lepingus esiteks ette nähtud, et Rumeenia gaasitorustik 1 oli mõeldud üksnes kasutamiseks Bulgargazi poolt, ja teiseks, et Transgaz ei saanud pakkuda selles gaasitorustikus võimsust kolmandatele isikutele ilma

Bulgargazi eelneva nõusolekuta. Järelikult, kuigi Bulgargaz ei olnud Rumeenia gaasitorustiku 1 omanik, väljendus tema ainuõigus rikkumisperioodil kontrolli olukorras ja seega turgu valitsevas seisundis selle gaasitorustiku võimsuse teenuste turul, kuna kolmandate isikute juurdepääs Rumeenia gaasitorustikule 1 oli ilma tema nõusolekuta võimatu.

- 262 Sellega seoses tuleb märkida, nagu seda tegi kohtujurist Rantos oma ettepanekus kohtuasjas *European Superleague Company (C-333/21, EU:C:2022:993, punkt 138)*, et „esmatähtsa taristu“ teooria kohaselt võib igale turgu valitsevas seisundis ettevõtjale, kes omab või kontrollib „esmatähtsat taristut“, panna kohustuse teha koostööd oma konkurentidega, kohustades teda andma viimati nimetatutele juurdepääsu sellele taristule ilma igasuguse diskrimineerimiseta.
- 263 Neil asjaoludel ei ole tähtsust sellel, millist laadi on Bulgargazi ainuõigus taristule, kuna see ainuõigus väljendus kontrollis Rumeenia gaasitorustiku 1 üle, mis kujutas endast „esmatähtsat taristut“ eespool punktis 256 viidatud kohtupraktika tähenduses. Pealegi tunnistavad hagejad ise sõnaselgelt, et „esmatähtsat taristut“ käsitlev kohtupraktika on kohaldatav nimetatud taristu kontrollimise olukordadele, kuigi nad leiavad ekslikult, et ka omaniku staatus on nõutav.
- 264 Turgu valitsevas seisundis ettevõtja ja tema kontrollitava taristu või teenuse vahelise seose õiguslik laad ei saa aga olla otsustav tegur selle kindlakstegemisel, kas „esmatähtsale taristule“ juurdepääsu keelamine turgu valitsevas seisundis ettevõtja poolt kujutab endast ELTL artikli 102 rikkumist.
- 265 Seega hindas komisjon Bulgargazi tegevust Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul õigesti, lähtudes eelkõige kohtuotsuse Bronner punktist 41.
- 266 Seda järeldust ei lükka ümber hiljutine 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus *Lietuvos geležinkeliai vs. komisjon (C-42/21 P, EU:C:2023:12)*, mis tehti pärast menetluse suulise osa lõpetamist käesolevas kohtuasjas, kuid mis kinnitas Üldkohtu analüüsi 18. novembri 2020. aasta kohtuotsuses *Lietuvos geležinkeliai vs. komisjon (T-814/17, EU:T:2020:545)*. Selles kohtuasjas, mis puudutas raudtee likvideerimist, otsustas Euroopa Kohus, et olukorda, kus turgu valitsevas seisundis ettevõtja lammutab taristu – olukord, kus ei muutu taristu vältimatult kasutuskõlbmatuks mitte ainult konkurentide jaoks, vaid ka turgu valitsevas seisundis ettevõtja enda jaoks –, tuleb eristada juhtumist, kus keeldutakse juurdepääsu võimaldamisest kohtupraktika tähenduses, mis tuleneb kohtuotsusest Bronner (12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus *Lietuvos geležinkeliai vs. komisjon, C-42/21 P, EU:C:2023:12, punktid 81 ja 83*).
- 267 Selles kontekstis kinnitas Euroopa Kohus küll, et kohtuotsusest Bronner tulenevate kriteeriumide alusel tuleb analüüsida seda, kui keeldutakse andmast juurdepääsu taristule, mille omanik on turgu valitsevas seisundis ettevõtja ja mille ta on omaenda tegevuse tarbeks oma investeeringute abil välja arendanud. kohus järeldas ka, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta leidis sisuliselt, et arvestades nende kriteeriumide eesmärki, ei kohaldata neid juhul, kui taristu lammutamise olukorras ei ole taristut rahastatud mitte turgu valitsevas seisundis ettevõtja enda investeeringute, vaid riigi vahenditest ja kui see ettevõtja ei ole taristu omanik (12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus *Lietuvos geležinkeliai vs. komisjon, C-42/21 P, EU:C:2023:12, punktid 86 ja 87*).
- 268 See kohtupraktika ei välista siiski kohtuotsusest Bronner tulenevate kriteeriumide kohaldamist sellises olukorras nagu käesolevas asjas, kus esiteks – nagu nähtub eespool punktidest 261–263 – ei olnud Bulgargaz küll Rumeenia gaasitorustiku 1 omanik, kuid tal oli selle suhtes ainuõigus, mis rikkumisperioodil väljendus omaniku kontrolliga samastatava kontrolli olukorras, ja teiseks vastab

küll tõele, et Bulgargaz ei arendanud Rumeenia gaasitorustikku 1 välja, kuid ta maksis siiski 2005. aasta lepingu alusel vastutasuks selle taristu kasutamise eest kindlasummalist iga-aastast tasu, mis kujutas endast tema investeeringut seoses ainuõigusega, mille Transgaz talle andis.

- 269 Seega tuleb tagasi lükata teine väiteosa, mille kohaselt saab kohtuotsust Bronner ja sellest tulenevat kohtupraktikat, mis puudutab „esmatähtsale taristule“ juurdepääsu andmisest keeldumist, kohaldada üksnes ettevõtja suhtes, kelle omandis ja kontrolli all see on.

[...]

b) Seitsmes väiteosa, mille kohaselt ei ole Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsuse reserveerimisel tõenduslikku väärtust

- 470 Hagejad vaidlevad sisuliselt vastu sellele, et Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsuse Bulgargazile reserveerimisel on tõenduslik väärtus tarnimisest keeldumise tõendamisel, samas kui ühtegi individuaalset taotlust sellele gaasitorustikule juurdepääsu saamiseks ei jäetud rahuldamata.

- 471 Komisjon vaidleb sellele väiteosale vastu.

- 472 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et 2005. aasta lepingu artiklis 17.1 ette nähtud Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsuse reserveerimine, samas kui Bulgargaz kasutas vaid piiratud osa olemasolevast võimsusest, on üks kaudsetest tõenditest, millele komisjon tugines, et tõendada:

- esiteks – nagu kinnitati kolmanda väite raames tehtud analüüsis (vt eespool punktid 133–171)
 - Bulgargazi turgu valitsevat seisundit Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsuse teenuste turul;
- teiseks Rumeenia gaasitorustiku 1 varuvõimsuse soetamist, mis kujutas endast tarnimisest keeldumist Bulgargazi poolt (vt vaidlustatud otsuse põhjenduse 534 punkt a); komisjon leidis seega, et Bulgargaz oleks pidanud kas loobuma 2005. aasta lepingus tema kasuks ette nähtud ainuõigusest või pakkuma Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsust järelturul objektiivse, läbipaistva ja mittediskrimineeriva menetluse kohaselt (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 542, 563 ja 564).

- 473 Esiteks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et turgu valitseva seisundi tuvastamine ei tähenda iseenesest veel etteheidet asjaomasele ettevõtjale. ELTL artikli 102 kohaselt on keelatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamine (vt 27. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 474 Komisjon peab sellise kuritarvitamise tuvastamiseks kindlaks tegema, kuidas asjaomane ettevõtja kasutas oma turgu valitseva seisundi abil vahendeid, mis erinevad tavapärases konkurentsiskasutatavatest vahenditest ja mis takistasid turul olemasoleva konkurentsi säilimist või arengut (vt 27. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 475 Seega ei saa 2005. aasta lepinguga Bulgargazile antud lepinguline ainuõigus isegi siis, kui viimane kasutas ainult osa Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsusest, kujutada endast selle hageja turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, kui komisjon ei ole tõendanud, et hageja tegevus andis tegelikult talle võimaluse tõrjuda konkurendid Bulgaaria gaasitarneturgudelt välja eelkõige kohtuotsuse Bronner ja eespool punktides 255 ja 256 viidatud hilisema kohtupraktika tähenduses, mis käsitleb „esmatähtsa taristu“ kasutamise võimaldamisest keeldumist.

- 476 Faktilised asjaolud näitavad aga, et see, et Bulgargaz reserveeris Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsuse, nagu on ette nähtud 2005. aasta lepingu artiklis 17.1, ei takistanud tal alates selle gaasitorustiku kasutamata võimsuse kohta esimese taotluse saamisest 23. novembril 2012 anda Overgasile alates 1. jaanuarist 2013 juurdepääs, ilma et komisjon oleks suutnud tõendada, et juurdepääsu andmine oli hilineanud või mitterahuldav ning et Bulgargazi tegevus kuulub selles osas ELTL artikli 102 kohaldamisalasse.
- 477 Komisjon ei ole ka õiguslikult piisavalt tõendanud, et Bulgargaz oleks muude kolmandate isikute juurdepääsutaotlustele kuritahtlikult vastu olnud. Seega:
- nähtub eespool punktist 284, et komisjon ei ole tõendanud ega isegi väitnud, et Transgazi 24. jaanuari 2011. aasta taotlus kujutas endast Rumeenia gaasitorustikule 1 juurdepääsu taotlust, mille eesmärk oli võimaldada sellel operaatoril siseneda Bulgaaria gaasitarneturgudele, ning seda ta ka kohtuistungil möönis; kohtupraktika kohaselt ei olnud hagejad seega kohustatud seda rahuldama (vt selle kohta 30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Generics (UK) jt, C-307/18, EU:C:2020:52, punktid 42, 43 ja 46);
 - samuti möönis komisjon, et tal ei ole tõendeid selle kohta, et Transgaz oleks edastanud Bulgargazile kolmandate isikute individuaalseid taotlusi juurdepääsuks Rumeenia gaasitorustikule 1, sealhulgas taotlusi, mille Overgas esitas talle 2010. aastal;
 - komisjon ei ole ka tõendanud, et C Energy Groupi 26. septembri 2013. aasta taotlus oli piisavalt täpne ja tõsiseltvõetav, et tegemist oleks Rumeenia gaasitorustikule 1 juurdepääsu taotlusega, millele Bulgargaz oli kohustatud vastama (vt eespool kuuenda väiteosa analüüs).
- 478 Lisaks ei saanud komisjon tugineda eeldusele, et kuna Bulgargaz reserveeris Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsuse, loobusid kolmandad isikud selle võimsuse kasutamise taotluste esitamisest (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 278 ja põhjenduse 537 lõpuosa). Nimelt ei ole ta esitanud ühtegi tõendit, mis tõendaks sellist loobumist, ega ole seega täitnud temal lasuvat tõendamiskoormist. Lisaks tuleb rõhutada, et vastavalt 2005. aasta lepingu artiklile 17.3 olid see leping ja selle sisu konfidentsiaalsed ning komisjon ei ole tõendanud, et hoolimata konfidentsiaalsuse klauslist võisid kolmandad isikud olla teadlikud 2005. aasta lepingus Bulgargazi kasuks sisalduvast ainuõigusklauslist. Igal juhul, isegi kui eeldada, et selline loobumine toimus, siis kuna asjaomased kolmandad isikud ei ole määratluse kohaselt esitanud ühtegi vastavat taotlust, ei saa Bulgargazile ette heita juurdepääsu keelamist seeläbi, et ta ei vastanud taotlustele, mida talle kunagi ei esitatud.
- 479 Teiseks leidis komisjon, et rikkumise osa, mis puudutas Rumeenia gaasitorustikku 1, vältas üksnes 1. jaanuarini 2015, st kuupäevani, millest alates andis Bulgargaz tema sõnul kolmandatele isikutele juurdepääsu sellele gaasitorustikule rahuldaval tasemel (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 651).
- 480 Tuleb aga tõdeda, et sel kuupäeval olid endiselt jõus 2005. aasta lepingu tingimused, millega anti Bulgargazile Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamise ainuõigus. Nimelt lõpetati see lepinguline ainuõigus alles 30. septembril 2016, kui 2005. aasta leping öeldi üles, s.o üks aasta ja üheksa kuud pärast rikkumisperioodi lõppu. Järelikult on komisjon ise kaudselt möönnud, et lepingulise ainuõiguse olemasolu ei ole määrava tähtsusega.
- 481 Selles kontekstis ei ole kaudne tõend, mis tuleneb sellest, et Bulgargaz reserveeris 2005. aasta lepingu alusel Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsuse, kuigi ta kasutas sellest vaid üht osa, piisav, et tõendada väidetavat kuritarvitamist selle gaasitorustiku võimsuse turul.

482 Seega tuleb seitsmenda väiteosaga nõustuda.

c) Kaheksas väiteosa, mille kohaselt ei ole 2005. aasta lepingu üle uuesti läbirääkimisega seotud aruteludel tõenduslikku väärtust

483 Hagejad, keda toetab Bulgaaria Vabariik, eitavad, et 2005. aasta lepingu üle uuesti läbirääkimisega seotud aruteludel on tõenduslik väärtus. Sellega seoses on vaidlustatud otsuses ekslikult tuvastatud, et need valitsustevahelised arutelud kujutasid endast keeldumist anda juurdepääs Rumeenia gaasitorustikule 1 ja Bulgargaz ei käitunud 2005. aasta lepingut puudutavatel läbirääkimistel konstruktiivselt. Sellega seoses esitavad nad kolm etteheidet:

- 2005. aasta lepingu üle peetud uute läbirääkimiste valitsustevaheline laad;
- nende käitumise konstruktiivsus läbirääkimistel;
- asjaolu, et nad ei vastuta läbirääkimiste kestuse eest.

484 Komisjon vaidleb sellele väiteosale vastu.

1) Esimene etteheide, et 2005. aasta lepingu üle peetud uued läbirääkimised olid valitsustevahelised

485 Hagejad, keda toetab Bulgaaria Vabariik, väidavad, et 2005. aasta lepingu üle peetud uusi läbirääkimisi käsitlevad arutelud algatati ja toimusid valitsustevahelisel tasandil ning nendel osalesid Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia valitsus- ja reguleerivad asutused. Neid arutelusid ei saa seega Bulgargazile süüks panna. Hagejad viitavad sellega seoses kolmele asjaolule:

- 2005. aasta lepingu „tuginemine“ 2003. aasta valitsustevahelisele kokkuleppele;
- asjaolu, et 2005. aasta lepingu üle peetud uute läbirääkimiste eesmärk oli lahendada Rumeenia vastu algatatud rikkumismenetluses tõstatatud probleemid;
- Bulgaaria gaasivarustuskindluse ja Bulgargazi avaliku tarnija rolli keskne tähtsus uutel läbirääkimistel 2005. aasta lepingu üle.

[...]

i) Bulgaaria gaasivarustuskindluse ja Bulgargazi kui avaliku tarnija rolli keskne tähtsus uutel läbirääkimistel 2005. aasta lepingu üle

529 Hagejad väidavad, et 2005. aasta lepingu üle uute läbirääkimiste pidamisel tegutses Bulgargaz viimase astme avaliku tarnijana, kelle ülesanne oli üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine ning kes oli seetõttu kohustatud tagama gaasiga varustamise kogu Bulgaarias. Nende sõnul vastas Bulgargazi avaliku tarnimise kohustustele ettepanek, et Transgaz peab Rumeenia gaasitorustikus 1 tagama minimaalse võimsuse [3–4] miljardit kuupmeetrit (7,4miljardi kuupmeetri suurusest koguvõimsusest) aastas.

- 530 Sellega seoses nähtub vastastikuse mõistmise memorandumi eelnõust, et 2005. aasta lepingu üle uuesti läbirääkimine pidi viima esiteks selleni, et Bulgargazilt võetakse ära Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamise ainuõigus, ja teiseks selle lepingu alusel Transgazile makstava kindlasummalise iga-aastase tasu muutmiseni, et lahendada probleemid, mis komisjon tõstatas Rumeenia vastu algatatud rikkumismenetluses.
- 531 Bulgargaz tegi 10. oktoobri 2012. aasta koosolekul ettepaneku minimaalse võimsuse tagamise kohta [3–4] miljardit kuupmeetrit aastas ja teatas samas Transgazile, et ta on vastutasuks valmis ülejäänud olemasoleva võimsuse vabastama (vt vaidlustatud otsuse põhjenduse 297 punkt h ja eespool punkt 468).
- 532 Seejärel lepidi 9. detsembri 2013. aasta koosolekul Bulgargazi, Transgazi ning Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia reguleerivate asutuste ja valitsusasutuste vahel kokku, et otsustatakse, millist lähenemisviisi kasutada, et paluda komisjonil kiita heaks ettepanek minimaalse võimsuse tagamise kohta. Nii leppisid pooled kokku reas meetmetes läbirääkimistega edasiminemiseks. Seega:
- Bulgargaz pidi saatma Transgazile kirja, milles on üksikasjalikult kirjeldatud tema ettepanekut ja märgitud, et ta on nõus, et Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsus vabastatakse, välja arvatud ulatuses, milles ta on taotlenud selle reserveerimist;
 - Bulgaaria reguleeriv asutus pidi saatma Transgazile kirja, mis toetab 2005. aasta lepingu kavandatavat muudatust ning milles on esitatud minimaalse võimsuse tagamise ettepaneku põhjendused;
 - Bulgaaria majandus-, energeetika- ja turismiministeerium pidi saatma Transgazile kirja, milles on esitatud 2005. aasta lepingu kuni 2016. aasta lõpuni kehtima jätmise põhjendused.
- 533 Pärast seda koosolekut teatas Bulgargaz eespool punktis 525 viidatud 14. detsembri 2013. aasta kirjas Transgazile, et ta on nõus tagastama talle Rumeenia gaasitorustiku 1 kasutamata võimsuse tingimusel, et muudetakse „transiiditeenuse hinda“, st 2005. aasta lepingus ette nähtud kindlasummalist iga-aastast tasu. Bulgargaz tegi seega ettepaneku arutada 2005. aasta lepingu artiklis 17.1 ette nähtud ainuõigusklausli ja kindlasummalise iga-aastase tasu muutmist. Ta märkis samuti, et kui Transgaz tema ettepanekuga nõustub, on ta valmis muutmislepingule alla kirjutama.
- 534 Bulgaaria Vabariigi asemajandusminister saatis 13. jaanuaril 2014 samatasemelisele Rumeenia ametiisikule kirja, milles tõi välja põhjused, miks on 2005. aasta leping riigi gaasivarustuskindluse seisukohast oluline (edaspidi „Bulgaaria ministri kiri“), ja milles oli märgitud järgmist:
- „Maagaasitarned Bulgaariasse tagatakse peamiselt impordiga ühestainsast allikast (Venemaa Föderatsioon) üheainsa liini kaudu (Ukraina, Moldova ja Rumeenia territooriumi kaudu) pikaajaliste lepingute alusel. Alternatiivsed allikad ja teed ei ole praegu veel kättesaadavad, ühendus naaberriikide gaasi ülekandevõrkudega on suures osas puudulik, samas kui gaasi hoiustamisvõimsus ja eelkõige päevased kõrvaldamismäärad ei ole piisavad. Need tegurid määravad kindlaks varustuskindlusega seotud ohud, millest andis tunnistust 2009. aasta jaanuari gaasi[kriis], mis mõjutas Bulgaariat Euroopa Liidu liikmesriikidest kõige enam. Üks välisallikas ja pikaajalised tarnelepingud mõjutavad riigi gaasituru vähest liberaliseeritust ning määravad kindlaks avaliku tarnija [Bulgargazi] olulise rolli.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta määruse (EL) nr 994/2010, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid, artiklis 6 ette nähtud taristu standardi valemil N-1 kasutavad arvutused näitavad, et ainsa suurima gaasitaristu (Venemaalt Ukraina, Moldova ja Rumeenia kaudu) häirete korral ei suuda taristu allesjäänud võimsus (tagasimüük Kreekast, kodumaise gaasitootmise suurenemine ja gaasi võtmine Chireni hoidlast) tarnida gaasi mahus, mis on vajalik Bulgaaria gaasi kogunõudluse rahuldamiseks erakordselt suure gaasinõudluse päeval, mis statistiliselt leiab aset üks kord 20 aasta jooksul [...].

- 535 Nii nähtub Bulgaaria ministri kirjast, et ettepanek minimaalse võimsuse tagamise kohta oli põhjendatud Bulgaaria väga suure sõltuvusega Venemaalt pärit gaasist, et tagada varustuskindlus oma territooriumil, ja seega juurdepääsust Rumeenia gaasitorustikule 1, mis oli ainus võrk, mis suutis seda gaasi Bulgaariasse transportida.
- 536 Kirjas, mille Bulgaaria reguleeriv asutus saatis Rumeenia reguleerivale asutusele 16. jaanuaril 2014, rõhutati, et Bulgargaz sõltus eelneval turul peaaegu täielikult ühestainsast gaasitarnijast, nimelt Gazpromist ja tema tütarettevõtjatest Overgas ja Wintershall Erdgas Handelshaus Zug (edaspidi „WIEE“), ning et 2005. aasta leping on seega Bulgaaria Vabariigi varustuskindluse seisukohast „erakordselt oluline“.
- 537 Transgaz vastas 13. jaanuaril 2014 Bulgargazi 14. detsembri 2013. aasta kirjale, millele on viidatud eespool punktis 525, rõhutades, et liidu õigus ja Rumeenia reguleeriva asutuse 2012. aastal avaldatud määrused nõuavad, et Rumeenia gaasitorustiku 1 kogu võimsust tuleb pakkuda turul ja see tuleb jaotada läbipaistvalt. Võttes aga arvesse Bulgaaria gaasivarustuskindlusega seotud asjaolusid ning Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia vahelist tihedat koostööd, nõustus Transgaz lahendusega pakkuda turul üksnes Bulgargazi kasutamata võimsust, tingimusel et komisjon annab sellele heakskiidu.
- 538 Transgaz rõhutas seega, et Bulgargazi ettepanek reserveerida endale osa Rumeenia gaasitorustiku 1 võimsusest kaldus küll kõrvale kohaldatavast õiguslikust raamistikust, mis kohustas ülekandesüsteemi haldurit pakkuma enampakkumisel kogu selle gaasitorustiku võimsust turul, kuid arvestades Bulgaaria Vabariigi tihedat koostööd Rumeeniaga, aktsepteeris ta seda, kuna ta leidis, et see oli põhjendatud Bulgaaria gaasivarustuskindlusega.
- 539 Eespool punktides 531–538 mainitud kirjavahetusest nähtub, et Bulgaaria gaasivarustuskindlus ja Rumeenia gaasitorustiku 1 tähtsus selles osas oli keskne probleem 2005. aasta lepingu üle peetud uute läbirääkimiste puhul, mis selgitab Bulgaaria ametiasutuste tugevat osalemist nendes aruteludes.
- 540 Seega on hagejate kolmas argument põhjendatud.

[...]

d) Järeldused esimese „alaväite“ kohta

- 688 Kõigist eespool esitatud kaalutlustest tuleneb, et esimese „alaväite“ ainsad osad, mis tuleb tagasi lükata, on esimene osa, mis puudutab õigusnormi rikkumist seeläbi, et ELTL artiklit 102 kohaldati kahepoolsest kokku lepitud lepingutingimuse suhtes, teine osa, mis puudutab õigusnormi rikkumist seeläbi, et Bulgargazile, kes on Rumeenia gaasitorustiku 1 pelk kasutaja,

pandi süüks kuritahtlik tarnimisest keeldumine, ja neljas osa, mis puudutab vaidlustatud otsuse ebapiisavat põhjendamist seoses sellega, et rikkumise hulka arvati Rumeenia gaasitorustikule 1 Overgasi juurdepääsu piiramine.

- 689 Seevastu, kuna teiste väiteosade analüüsist nähtub, et komisjon ei ole esitanud eespool punktis 227 viidatud kohtupraktika tähenduses usutavaid, täpseid ja üksteisega kooskõlas olevaid tõendeid, mis võimaldaksid õiguslikult piisavalt tõendada, et Bulgargazile ette heidetud tegevus seoses juurdepääsuga Rumeenia gaasitorustikule 1 kujutas endast juurdepääsu keelamist, mis võib kuuluda ELTL artikli 102 kohaldamisalasse, siis tuleb nende väiteosadega ja seega esimese alaväitega nõustuda.

[...]

3. Järeldus neljanda väite kohta

- 1106 Eeltoodust tuleneb, et komisjon ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud BEH kontserni kolme taristu kasutamise võimaldamisest keeldumist, mis võib kuuluda ELTL artikli 102 kohaldamisalasse, osas, mis puudutab:
- esiteks Bulgargazi tegevust seoses juurdepääsuga Rumeenia gaasitorustikule 1 ajavahemikus 31. jaanuarist 2011 kuni 1. jaanuarini 2015 (vt esimese alaväite kolmas ja viies kuni kaheksas osa ning eespool punktis 689 tehtud järeldused);
 - teiseks Bulgartransgazi tegevust seoses juurdepääsuga ülekandevõrgule 30. juulist 2010 kuni 1. jaanuarini 2015 (vt teise alaväite viies osa ning eespool punktis 954 tehtud järeldused);
 - kolmandaks Bulgartransgazi tegevust seoses juurdepääsuga Chireni hoidlale enne 5. juunit 2012 (vt eespool punktid 1092–1100).
- 1107 Seevastu võimaldavad toimiku materjalid tõendada, et Bulgartransgazi tegevus seoses juurdepääsuga Chireni hoidlale võis ajavahemikus 5. juunist 2012 kuni 19. septembrini 2014 piirata konkurentsi Bulgaaria gaasitarneturgudel (vt eespool punktid 1101–1104).
- 1108 Samas tuleb meenutada, et ELTL artikli 102 alusel tuvastatud rikkumisi käsitlevate komisjoni otsuste kohtuliku kontrolli süsteem seisneb seaduslikkuse kontrollimises vastavalt ELTL artiklile 263 (vt selle kohta 10. juuli 2014. aasta kohtuotsus Telefónica ja Telefónica de España vs. komisjon, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 42).
- 1109 Ent ELTL artiklis 263 sätestatud seaduslikkuse kontrolli raames ei või liidu kohtud asendada asjaomase õigusakti vastuvõtja põhjendusi enda omadega (vt selle kohta 24. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Frucona Košice vs. komisjon, C-73/11 P, EU:C:2013:32, punkt 89 ja seal viidatud kohtupraktika). Nagu märgib kohtujurist Kokott oma ettepanekus kohtuasjas Frucona Košice vs. komisjon (C-73/11 P, EU:C:2012:535, punkt 92), väljendab see, et liidu kohtul on keelatud vaidlustatud akti andja põhjendusi enda omadega asendada, tühistamishagi kui kassatsiooni olemust, mis põhineb liidu ülesehitust ja toimimist iseloomustaval institutsioonidevahelise tasakaalu põhimõttel. Institutsioonidevahelisest tasakaalust kinnipidamine eeldab, et iga institutsioon arvestab oma pädevuse teostamisel teiste institutsioonide pädevusega.

- 1110 Seega, kuigi komisjonil on pädevus vastu võtta ELTL artikli 102 kohaldamise otsuseid, on liidu kohtul ELTL artikli 263 alusel omakorda pädevus muu hulgas kontrollida nende otsuste põhjenduste õiguspärasust, ilma et ta üldjuhul võiks komisjoni põhjendusi enda omadega asendada või neid täiendada.
- 1111 Sellega seoses tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjendused tuginevad kahele peamisele sambale: esiteks hagejate elluviidud konkurentsivastane strateegia, mille eesmärk oli kaitsta Bulgargazi turgu valitsevat seisundit Bulgaaria gaasitarneturgudel, ja teiseks mõiste „üks ja vältav rikkumine“.

1) Konkurentsivastane strateegia

- 1112 Vaidlustatud otsuses leiti, et hagejate tegevus seoses Rumeenia gaasitorustikuga 1 ning ülekandevõrgu ja Chireni hoidlaga, mis seisnes igale neist taristutest juurdepääsu takistamises, piiramises ja kasutamise võimaldamisega viivitamises, oli osa konkurentsivastasest strateegiast, mille eesmärk oli kaitsta Bulgargazi turgu valitsevat seisundit Bulgaaria gaasitarneturgudel, välistades kolmandate isikute võimaluse nendele turgudele pääseda (vt põhjendus 389, põhjenduse 454 punkt b ning põhjendused 467, 569, 572 ja 643). Komisjoni sõnul töötas selle strateegia välja BEH ning seda viisid ellu tema tütaretttevõtjad Bulgargaz ja Bulgartransgaz (vt selle otsuse põhjendus 570).
- 1113 Sellega seoses selgitas komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 567, et arvestades kõnealuste tegevuste killustatust, tugines ta tervikstrateegia tõendamiseks kaudsete tõendite kogumile, millest nähtuvad:
- rikkumise ajaline järjepidevus;
 - kõnealuste tegevuste võrreldavus ja vastastikune täiendamine;
 - seoses iga taristuga hagejate tegevuse ühine standard, mis seisnes võimes tõrjuda konkurendid Bulgaaria gaasitarneturgudelt välja.
- 1114 Nii märkis komisjon esiteks, et selline tegevus, mis seisnes Rumeenia gaasitorustiku 1 varuvõimsuse soetamises ning ülekandevõrgule ja Chireni hoidlale juurdepääsu takistamises, piiramises ja kasutamise võimaldamisega viivitamises, „täienda[sid] ja tugevda[sid] üksteist“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 577).
- 1115 Teiseks rõhutas komisjon, et „tegevused olid selgelt seotud, seades (Bulgartransgazi kontrollitavale) ülekandevõrgule [...] juurdepääsu sõltuvusse kolmandate isikute juurdepääsust Rumeenia gaasitorustikule 1 (mida kontrollib Bulgargaz ja mille jaoks on nõutav BEH luba)“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 577). Sellega seoses väärib meeldetuletamist, et komisjon järeldas, et Bulgartransgazi nõue esitada tõendid samasse kontserni kuuluva Bulgargazi käitatavas Rumeenia gaasitorustikus 1 reserveeritud võimsuse kohta muutis „juurdepääsu ülekandevõrgule kuni 2013. aastani faktiliselt võimatuks“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 475 ja 480).
- 1116 Kolmandaks märkis komisjon, et ülekandevõrk oli ainus taristu, mille kaudu sai gaasi Chireni hoidlasse transportida, mistõttu oli gaasihoidlale juurdepääsu saamiseks vaja juurdepääsu sellele võrgule. Ta tuvastas ka, et rikkumisperioodil oli võimalus sellele hoidlale juurde pääseda

„kaudselt seotud võimalusega pääseda juurde Rumeenia gaasitorustikule 1, [mis] oli ainus tee, mille kaudu [sellel] ajavahemikul gaasi ülekandevõrku transporditi“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 578).

- 1117 Seetõttu järeldas komisjon, et Bulgartransgazil ja Bulgargazil „oli võimalik mõjutada BEH kontserni omandis või kontrolli all oleva taristu kolmandate isikute poolt kasutamise ärahoidmist, piiramist ja kasutamise võimaldamisega viivitamist ning ühiselt sellele kaasa aidata“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 579). Lisaks märkis ta esiteks, et Bulgargaz ja Bulgartransgaz kooskõlastasid oma tegevust seoses kolmandate isikute juurdepääsutaotlustega, samas koheldes teineteist nagu integreeritud ettevõtja üksusi, ning teiseks, et BEH oli otseselt seotud kõigi vaidlusaluste tegevustega (vt selle otsuse põhjendus 579).

2) Üks ja vältav rikkumine

- 1118 Komisjon järeldas, et hagejad panid 30. juulist 2010 kuni 1. jaanuarini 2015 toime ELTL artikli 102 ühe ja vältava rikkumise, kuna nad keeldusid kolmandatele isikutele võimaldamast juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1, ülekandevõrgule ja Chireni hoidlale, ning see tõi kaasa Bulgaaria gaasitarneturgudele pääsemise piiramise (vt vaidlustatud otsuse artiklid 1 ja 2 ning põhjendused 1, 2 ja 450).
- 1119 Kohtupraktika kohaselt puudutab mõiste „üks ja vältav rikkumine“ tegude kogumit, mis kuuluvad ühte tervikplaani nende identse eesmärgi tõttu, mis kahjustab konkurentsi siseturul. Selleks et kvalifitseerida erinevad tegevused üheks ja vältavaks rikkumiseks, tuleb kontrollida, kas need on üksteist täiendavad, st et igaüks neist on mõeldud tegelema ühe või mitme tavapärasest konkurentsist tuleneva tagajärjega, ja aitavad vastastikuse toime kaudu kaasa tervikplaanis seatud eesmärkide saavutamisele. Sellega seoses tuleb arvesse võtta kõiki asjaolusid, mis võimaldavad seda seost tuvastada või kahtluse alla seada, näiteks kõnealuste eri tegude toimepanemise periood, sisu (sealhulgas kasutatud meetodid) ja vastavalt nende tegude eesmärk (28. aprilli 2010. aasta kohtuotsus Amann & Söhne ja Cousin Filterie vs. komisjon, T-446/05, EU:T:2010:165, punkt 89; 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus AstraZeneca vs. komisjon, T-321/05, EU:T:2010:266, punkt 892, ning 8. septembri 2016. aasta kohtuotsus Arrow Group ja Arrow Generics vs. komisjon, T-467/13, ei avaldata, EU:T:2016:450, punkt 384).
- 1120 Käesolevas asjas tugines komisjon selleks, et tõendada, et hagejate tegevus tervikuna kujutas endast ühte ja vältavat rikkumist, vaidlustatud otsuse põhjendustes 608, 609 ja 614 sisuliselt asjaolule, et see oli osa „Bulgargazi teenivast pikaajalisest tervikplaanist piirata pääsemist [Bulgaaria] gaasitarneturgudele“.
- 1121 Sellega seoses rõhutas komisjon uuesti esiteks, et Bulgargazil endal oli võime oma konkurendid turult välja tõrjuda ja piirata elujõulist konkurentsi Bulgaaria gaasitarneturgudel, soetades Rumeenia gaasitorustikus 1 varuvõimsusi (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 611 ja 624).
- 1122 Teiseks märkis komisjon, et „BEH kontserni kolm tegevust“, mis olid seotud kolme taristuga, mida ta kontrollis, „[olid] üksteist täiendavad ja tugevdavad ning neid rakendati üksnes eesmärgiga sulgeda Bulgaaria gaasitarneturud“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 612). Ta leidis sellega seoses, et juurdepääs ülekandevõrgule ja seega Chireni hoidlale sõltus eelneva juurdepääsu saamisest Rumeenia gaasitorustikule 1, mis oli rikkumisperioodil ainus võimalik taristu gaasi transportimiseks selle võrgu kaudu ja seega kuni selle hoidlani (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 51, 578 ja 611).

- 1123 Järelikult, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 578 ja 611 ning nagu rõhutab ka komisjon kostja vastuses, „ei olnud (potentsiaalsetel) konkurentidel ilma juurdepääsuta Rumeenia gaasitorustikule 1 juurdepääsu ülekandevõrgule ja seega ka [Chireni] hoidlale“.
- 1124 Kolmandaks kordas komisjon, et Bulgargaz ja Bulgartransgaz kooskõlastasid oma tegevust seoses kolmandate isikute juurdepääsutaotluste läbivaatamisega ja kohtlesid teineteist integreeritud ettevõtja üksustena (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 579 ja 612).
- 1125 Neljandaks märkis komisjon veel kord, et etteheidetavad tegevused olid ka „selgelt seotud“, kuna „juurdepääs ülekandevõrgule (mida kontrollis Bulgartransgaz) sõltus kolmandate isikute juurdepääsust Rumeenia gaasitorustikule 1 (mida kontrollis Bulgargaz) ja selleks oli vaja BEH luba“ (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 612). Ta rõhutas, et ka pärast 2012. aasta jaanuari säilis BEH-l kontroll Bulgartransgazi üle, kuna juurdepääs ülekandevõrgule ja seega kaudselt juurdepääs Chireni hoidlale sõltus Bulgargazilt eelneva juurdepääsu saamisest Rumeenia gaasitorustikule 1, mis omakorda eeldas BEH eelnevat nõusolekut (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 611).
- 1126 Komisjoni sõnul võimaldas seos nende tegevuste vahel:
- esiteks kolmel hagejal mõjutada üksteise tegevust vastastikku, nii et koos aitasid nad takistada ja piirata kolmandate isikute juurdepääsu BEH kontserni omandis või kontrolli all olevale taristule ning viivitada selle kasutamise võimaldamisega;
 - teiseks BEH kontsernil kooskõlastada oma tegevust järjekindlalt, kasutades sarnaseid meetodeid (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 612).
- 1127 Kõigist eespool punktides 1112–1126 esitatud kaalutlustest tuleneb, et:
- ei vaidlustatud otsuse põhjendustes ega veelgi vähem selle resolutsioonis ei pannud komisjon hagejatele süüks mitut eraldi rikkumist, millest igaüks oleks seotud vastavalt ühe kõnealuse taristuga;
 - hagejatele süüks pandud konkurentsivastane strateegia on neile vaidlustatud otsusega süüks pandava ühe ja vältava rikkumise oluline koosseisu tunnus; hagejaid süüdistatakse selles, et nad aitasid kaasa selle strateegia elluviimisele, mis põhines kõigi kolme kõnealuse gaasitaristuga seotud tegevuse vastastikusel sõltuvusel ja mille ainus eesmärk oli sulgeda Bulgaaria gaasitarneturud, et kaitsta Bulgargazi turgu valitsevat seisundit neil turgudel;
 - komisjon rõhutas vaidlustatud otsuses korduvalt, et Bulgargazi tegevus seoses Rumeenia gaasitorustikuga 1 oli oluline ja iseenesest piisav, et välistada tema potentsiaalsete konkurentide sisenemine nendele turgudele.
- 1128 Sellest tuleneb, et väidetavalt kuritarvitav tegevus seoses Rumeenia gaasitorustikuga 1 kujutab endast sõlmpunkti, millel põhinevad komisjoni analüüs ja vaidlustatud otsuse põhjendused tuvastatud ühe ja vältava rikkumise koosseisu tunnuste kohta.

- 1129 Sellega seoses ei saa asjaolu, et Bulgartransgaz takistas 2012. aasta juunis äriühingu C juurdepääsu Chireni hoidlale ja Overgasi juurdepääsu 1. jaanuarist 2013 kuni 2014. aasta keskpaigani (vt eespool punktid 1101–1104) ning et see tegevus üksinda võis Bulgaaria gaasitarneturgudele konkurentsivastast mõju avaldada, iseenesest põhjendada vaidlustatud otsuses hagejatele süüks pandud ELTL artikli 102 ühe ja vältava rikkumise tuvastamist.
- 1130 Nimelt tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse artiklites 1 ja 2 on hagejate puhul tuvastatud „üks ja vältav [ELTL] artikli 102 rikkumine seeläbi, et kolmandatel isikutel ei võimaldatud kasutada ülekandevõrku, Rumeenia gaasitorustikku 1 ja Chireni [hoidlat], mistõttu oli Bulgaaria gaasitarneturgudele pääsemine välistatud“ „30. juulist 2010 [kuni] 1. jaanuarini 2015“.
- 1131 Seega, võttes arvesse kõiki vaidlustatud otsuses hagejatele etteheidetud tegusid ning selle otsusega nende omavahelisele seotusele, täiendavusele ja vastastikusele tugevnemisele pandud rõhku, ei saa vaidlustatud otsuse resolutsioonist järeldada, et see tugineb mitmele põhjendusele, mis puudutavad erinevaid kuritarvitavaid tegusid, millest igaüks eraldi võiks olla resolutsioonile piisav alus.
- 1132 Eespool punktides 234 ja 1109 viidatud väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei või liidu kohus ELTL artikli 263 alusel toimuva õiguspärasuse kontrolli raames asendada asjaomase akti vastuvõtja põhjendusi enda omadega. Käesolevas asjas hõlmab hagejatele vaidlustatud otsuse resolutsioonis süüks pandud ühe ja vältava rikkumise tuvastamine, milles on märgitud liidu konkurentsivastaste rikkumiste laad ja ulatus ning mis on lahutamatult seotud selle otsuse põhjendustega, hagejate kogu tegevust, mis puudutab kolme kõnealust gaasitaristut. Nagu on märgitud eespool punktides 1113 ja 1131, põhineb ühe ja vältava rikkumise kirjeldus nende tegevuste paljususe täiendavusel ja vastastikusel sõltuvusel.
- 1133 Neil asjaoludel ei saa ainus põhjendus, mis tuleneb Bulgartransgazi käitumisest seoses Chireni hoidlaga pärast 2012. aasta juunit, kujutada endast olulist ega isegi piisavat põhjendust, mis üksi võiks olla aluseks vaidlustatud otsuse resolutsioonile, sest vastasel korral moonutataks vaidlustatud otsust, asendades faktilistele asjaoludele komisjoni antud hinnangu uue hinnanguga, eirates eespool punktis 1109 viidatud kohtupraktikat.
- 1134 Eeltoodust tuleneb, et komisjon ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud rikkumist, mis seisneb vaidlustatud otsuses hagejatele süüks pandud turgu valitseva seisundi kuritarvitamises.
- 1135 Seega tuleb neljanda väitega nõustuda, ilma et oleks vaja analüüsida hagejate esitatud muid „alaväiteid“.

D. Esimene väide, et esineb menetlusnormide olulisi rikkumisi, mis kahjustavad hagejate kaitseõiguste teostamist, ning rikutud on hea halduse põhimõtet

[...]

1. Esimene ja teine väiteosa, mis puudutavad protokollimiskohustuse ja toimikusse lisamise kohustuse rikkumist seoses dokumentidega, mis käsitlevad komisjoni koosolekuid Overgasiga, ning ebapiisavat võimalust nende dokumentidega tutvuda

1142 Haldusmenetluses korraldas komisjon Overgasiga kokku kaheksa koosolekut, sealhulgas:

- esimesed viis koosolekut, mis leidsid aset enne hagejatele vastuväiteteatise esitamist, täpsemalt 13. oktoobril 2010, 13. jaanuaril, 17. märtsil ja 15. detsembril 2011 ning 17. juunil 2013 (edaspidi „2010.–2013. aasta koosolekud“);
- ülejäänud kolm koosolekut, mis toimusid pärast vastuväiteteatise vastuvõtmist, täpsemalt 13. oktoobril 2015 ning 17. märtsil ja 20. oktoobril 2016 (edaspidi „2015. ja 2016. aasta koosolekud“ ning koos 2010.–2013. aasta koosolekutega „koosolekud Overgasiga“).

1143 Komisjon kinnitab, et ta koostas pärast kõiki kaheksat koosolekut Overgasiga mittekonfidentsiaalse lühikokkuvõtte ja konfidentsiaalse üksikasjaliku protokoll. Kohtuistungil möönis ta, et ta ei saa täpselt öelda protokollide koostamise kuupäeva, kuid nende täpsuse astme tõttu eeldab ta, et need koostati kohe pärast iga koosolekut.

1144 Lisaks esitas Overgas pärast iga koosolekut komisjoniga, välja arvatud 13. oktoobril 2015 ja 17. märtsil 2016 toimunud koosolekud, kirjalikud seisukohad (edaspidi „koosolekujärgsed seisukohad“), milles ta käsitles nendel koosolekutel esitatud argumente.

1145 Toimikust nähtub samuti, et hagejad said kõigepealt tutvuda muu hulgas lühikokkuvõtetega 2010.–2013. aasta nõupidamiste kohta ning pärast vastuväiteteatise esitamist aset leidnud toimikuga tutvumise raames esitatud koosolekujärgsete seisukohtade mittekonfidentsiaalse versiooniga. Pärast 6. septembri 2017. aasta kohtuotsust *Intel vs. komisjon* (C-413/14 P, EU:C:2017:632), milles täpsustati komisjoni protokollimiskohustust ja toimiku pidamise kohustust konkurentsirikkumiste eest karistamise menetlustes, esitasid hagejad 5. jaanuaril 2018 uue taotluse, milles muu hulgas paluti võimalust tutvuda üksikasjalike protokollidega ja mis tahes muude võimalike komisjoni ja Overgasi koosolekute märkmetega.

1146 Komisjon vastas 23. märtsil 2018, mööndes, et tal oli pärast vastuväiteteatist Overgasiga kolm koosolekut, nimelt 2015. ja 2016. aasta koosolekud, mille kohta ta saatis hagejatele lühikokkuvõtted. Siiski keeldus ta üksikasjalike protokollidega tutvumise võimaldamisest põhjendusel, et esiteks sisaldavad need konfidentsiaalset teavet ja teiseks ei ole võimalik neist leida ühtegi tõendit, mis ei sisaldu juba teistes, mittekonfidentsiaalsetes dokumentides, millega hagejatel oli võimalik tutvuda, kuna neil oli samuti juurdepääs koosolekujärgsetele seisukohtadele.

1147 Seetõttu esitasid hagejad oma dokumentidega tutvumise taotluse ärakuulamise eest vastutavale ametnikule, kes märkis oma 14. mai 2018. aasta vastuses, et tema hinnangul on üksikasjalike protokollide avalikustamisest keeldumine põhjendatud konfidentsiaalsuse kaalutlustel ning et need dokumendid ei sisalda täiendavaid süüst vabastavaid tõendeid. Selleks, et tasakaalustada hagejate kaitseõiguste tõhusat teostamist Overgasi õigustatud murega konfidentsiaalsuse suhtes, tegi ärakuulamise eest vastutav ametnik siiski ettepaneku, et Overgasiga toimunud koosolekute üksikasjalike protokollidega võimaldatakse piiratud ulatuses tutvuda hagejate väliste esindajate vahendusel eriruumi menetluses.

- 1148 Lisaks palusid hagejad 18. juuni 2018. aasta kirjas (edaspidi „18. juuni 2018. aasta kiri“) komisjonil võimaldada neil tutvuda koosolekujärgsete seisukohtade vähesemate väljajätetega versiooniga, millest komisjon aga keeldus.
- 1149 Hagejate välised esindajad said 28. juunil 2018 Overgasiga toimunud koosolekute üksikasjalike protokollidega tutvuda eriruumi menetluses. Vastavalt komisjoni antud juhistele võisid hagejate välised esindajad võtta eriruumi kaasa paber kandjal koopiad vastuväiteteatisest, asjaolude ülevaatest, Overgasiga toimunud koosolekute lühikokkuvõtetest ja koosolekujärgsete seisukohtade mittekonfidentsiaalsetest versioonidest.
- 1150 Sel puhul koostasid hagejate välised esindajad eriruumi konfidentsiaalse aruande, milles nad väljendasid oma seisukohta teabe kohta, mida nad pidasid üksikasjalikes protokollides süüst vabastavateks tõenditeks. Selle aruande mittekonfidentsiaalne versioon (edaspidi „eriruumi mittekonfidentsiaalne aruanne“) koostati komisjoni kontrolli all ja edastati hagejatele. Esindajad võisid hagejate kaitseks kasutada neile eriruumis kättesaadavaks tehtud teavet, kuid nad ei võinud siiski hagejatele konfidentsiaalset teavet avaldada (14. märtsi 2022. aasta kohtumäärus Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon, T-136/19, EU:T:2022:149, punktid 20–22).
- 1151 Esimese väite kahes esimeses osas esitavad hagejad sisuliselt kaks rida argumente:
- esimene keskendub protokollimismenetlusele ning lühikokkuvõtete ja üksikasjalike protokollide toimikusse lisamise menetlusele;
 - teine puudutab üksikasjalike protokollide ja koosolekujärgsete seisukohtadega tutvumise võimaldamist.
- 1152 Analüüsimiseks tuleb esiteks kontrollida, kas komisjon pani tegelikult toime hagejate väidetud menetlusnormide rikkumised; vajaduse korral tuleb seejärel analüüsida selliste rikkumiste tagajärgi nende kaitseõigustele ja eelkõige kontrollida, kas käesolevale kohtuasjale omaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvestades on hagejad piisavalt tõendanud, et nad oleksid saanud end paremini kaitsta, kui komisjon ei oleks menetlusnorme rikkunud (2. oktoobri 2003. aasta kohtuotsus Thyssen Stahl vs. komisjon, C-194/99 P, EU:C:2003:527, punkt 31; 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Deutsche Telekom vs. komisjon, T-827/14, EU:T:2018:930, punkt 129, ja 15. juuni 2022. aasta kohtuotsus Qualcomm vs. komisjon (Qualcomm – ainuõiguse maksed), T-235/18, EU:T:2022:358, punktid 160 ja 202).

2. Menetlusnormide rikkumise esinemine

- 1153 Kõigepealt tuleb märkida, et õigus toimikuga tutvuda, mis on ette nähtud määruse nr 1/2003 artikli 27 lõikes 2 ning määruse nr 773/2004 artikli 15 lõigetes 1 ja 2, on üks menetluslikest tagatistest, mis võimaldab kohaldada poolte võrdsuse põhimõtet ja kaitsta nende poolte kaitseõigusi, keda komisjoni läbiviidav menetlus puudutab. Neil on õigus tutvuda uurimistoimikuga, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni sisedokumendid ja muu konfidentsiaalne teave.
- 1154 Õigus toimikuga tutvuda tähendab seda, et komisjon peab asjaomasele ettevõtjale andma võimaluse analüüsida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võivad olla tema kaitse jaoks olulised. Need hõlmavad nii süüstavaid kui ka süüst vabastavaid dokumente, välja arvatud

teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni asutusesisesed dokumendid ja muu konfidentsiaalne teave (vt 25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus *Solvay vs. komisjon*, C-109/10 P, EU:C:2011:686, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 1155 Toimikuga tutvumise õiguse kui kaitseõiguste lahutamatu osa ulatust on käsitletud hiljutises kohtupraktikas, milles on paremini täpsustatud komisjoni kohustuste piire, eelkõige seoses temal lasuvate protokollimiskohustustega (vt selle kohta 6. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Intel vs. komisjon*, C-413/14 P, EU:C:2017:632; 15. juuni 2022. aasta kohtuotsus *Qualcomm vs. komisjon* (*Qualcomm – ainuõiguse maksed*), T-235/18, EU:T:2022:358, ning 14. septembri 2022. aasta kohtuotsus *Google ja Alphabet vs. komisjon* (*Google Android*), T-604/18, edasi kaevatud, EU:T:2022:541).
- 1156 Sellega seoses tuleb meenutada, et määruse nr 1/2003 artikli 19 lõikes 1 on ette nähtud, et komisjon võib talle pandud ülesannete täitmiseks küsitleda füüsilisi ja juriidilisi isikuid, kes nõustuvad küsitlemisega, mille eesmärk on koguda uurimise esemega seotud teavet. See säte on seega õiguslik alus, mis annab komisjonile pädevuse uurimise raames isikut küsitleda, ja seda kohaldatakse kõigile küsitlustele, mille eesmärk on koguda uurimise esemega seotud teavet (6. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Intel vs. komisjon*, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punktid 84 ja 86).
- 1157 Isikut küsitledes on komisjon määruse nr 773/2004 artikli 3 alusel kohustatud küsitletute seisukohad enda valitud kujul protokollima (vt selle kohta 6. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Intel vs. komisjon*, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punktid 90 ja 91).
- 1158 Seega, kuigi haldusmenetlusest on küll lubatud välja jätta elemendid, millel ei ole mingit seost vastuväiteteatises sisalduvate fakti- ja õigusväidetega ning mis on uurimise seisukohast järelikult täiesti asjakohatud, ei saa ainult komisjonil olla õigus kindlaks määrata, millised elemendid on asjaomase ettevõtja kaitse jaoks tarvilikud (7. jaanuari 2004. aasta kohtuotsus *Aalborg Portland jt vs. komisjon*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 126, ning 16. juuni 2011. aasta kohtuotsus *FMC Foret vs. komisjon*, T-191/06, EU:T:2011:277, punkt 306).
- 1159 Seda silmas pidades tuleb küsitlused, mille eesmärk on koguda teavet uurimise eseme kohta ja mis kuuluvad seega määruse nr 1/2003 artikli 19 kohaldamisalasse, protokollida ja neid ei tohi toimikust välja jätta (vt selle kohta 15. juuni 2022. aasta kohtuotsus *Qualcomm vs. komisjon* (*Qualcomm – ainuõiguse maksed*), T-235/18, EU:T:2022:358, punkt 199).
- 1160 Lisaks ei saa komisjonil määruse nr 773/2004 artikli 3 alusel lasuv kohustus protokollida enda valitud kujul avaldused, mis küsitletud isikud on haldusmenetluses teinud, väljenduda küsitluse käigus käsitletud teemadest lühikokkuvõtte koostamises. Komisjon peab suutma anda teavet toimunud arutelude sisu kohta, eelkõige seoses selle teabe laadiga, mis küsitluse käigus esitati käsitletud teemade kohta (vt selle kohta 6. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Intel vs. komisjon*, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punkt 92).
- 1161 Neid põhimõtteid arvestades tuleb analüüsida hagejate argumente, mille kohaselt on komisjon väidetavalt rikkunud oma protokollimiskohustusi ning toimikusse lisamise ja toimikuga tutvumise võimaldamise kohustust.

a) Esimene etteheide, et Overgasiga toimunud koosolekutel tehtud avaldusi ei protokollitud ega lisatud toimikusse nõuetekohaselt

- 1162 Hagejad, keda toetab Bulgaaria Vabariik, väidavad, et viis, kuidas komisjon oma koosolekuid Overgasiga protokollis või jättis protokollimata, nagu ka viis, kuidas ta lisas toimikusse nendel koosolekutel tehtud avaldused, on vastuolus registreerimiskohustustega, mis tulenevad määruse nr 1/2003 artiklist 19 koostoimes määruse nr 773/2004 artikliga 3. Nii rikkus komisjon ka hea halduse ja läbipaistvuse põhimõtteid ning hagejate kaitseõigusi. Järelikult ei saa Üldkohus oma kohtulikku kontrolli teostada.
- 1163 Sellega seoses tuleb eristada ühelt poolt argumente, mis puudutavad koosolekuid Overgasiga aastatel 2010–2013, ning teiselt poolt argumente, mis puudutavad 2015. ja 2016. aasta koosolekuid.
- 1164 Üldkohus leiab, et alustada tuleb 2015. ja 2016. aasta koosolekuid puudutavate argumentide analüüsimisest.

1) 2015. ja 2016. aasta koosolekud

- 1165 Hagejad väidavad, et:
- 2015. ja 2016. aasta koosolekute protokolle uurimise käigus toimikusse ei lisatud;
 - komisjon tunnistas nende koosolekute ja nendega seotud üksikasjalike protokollide olemasolu üksnes vastusena hagejate 5. jaanuari 2018. aasta taotlusele, mille järel anti 23. märtsil 2018 luba tutvuda lühikokkuvõtetega.
- 1166 Komisjon märgib, et niipea kui hagejad küsisid, kas tal oli pärast vastuväiteteatist Overgasiga muid koosolekuid, teavitas ta neid 2015. ja 2016. aasta koosolekutest ja edastas neile lühikokkuvõtted nende koosolekute kohta.
- 1167 Sellega seoses väidab komisjon, et vastavalt komisjoni teatise komisjoni toimikutele juurdepääsureeglite kohta [ELTL artiklite 101 ja 102], EMP lepingu artiklite 53, 54 ja 57 ning nõukogu määruse (EÜ) nr 139/2004 kohaldamise juhtudel (ELT 2005, C 325, lk 7) punktile 27 on poolel õigus tutvuda dokumentidega, mis on saadud pärast vastuväidetest teavitamist haldusmenetluse hilisemates etappides, ainult siis, kui need dokumendid võivad sisaldada uusi, kas süüstavaid või süüst vabastavaid tõendeid, mis puudutavad vastuväiteteatises selle poole kohta esitatud väiteid.
- 1168 Komisjon on aga seisukohal, et 2015. ja 2016. aasta koosolekuid puudutavad dokumendid ei olnud ei hagejatele esitatud etteheidete aluseks ega uued tõendid juba esitatud väidete kohta ning seega ei olnud tal mingit kohustust lisada toimikusse 2015. ja 2016. aasta koosolekute lühikokkuvõtteid ega üksikasjalikke protokolle ega võimaldada nendega tutvuda. Pealegi oli komisjonil üksi pädevus hinnata, kas need dokumendid võisid olla süüst vabastavad.
- 1169 Lühikokkuvõtetest ja üksikasjalikest protokollidest nähtub siiski, et 2015. ja 2016. aasta koosolekute eesmärk oli koguda teavet vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni viinud uurimise eseme kohta.

- 1170 Seda silmas pidades ning arvestades eespool punktides 1157 ja 1159 viidatud kohtupraktikat, tuleb sellised küsitlused, mille eesmärk on koguda teavet uurimise eseme kohta ja mis kuuluvad seega määruse nr 1/2003 artikli 19 kohaldamisalasse, protokollida ja neid ei tohi uurimistoimikust välja jätta.
- 1171 Vastab tõele, et võimalus teha vahet dokumentidel, mis on uurimise seisukohast asjasse puutuvad, ja nendel, mis seda ei ole, ning jätta viimati nimetatud dokumendid uurimistoimikust välja, on tingimata vajalik, et vältida komisjoni ülemäärast menetluslikku koormust. Siiski ei ole tal õigust jätta dokumenti toimikust välja, kohaldades oma väidetavat hindamispädevust küsimuses, kas need dokumendid võivad olla süüstavad või süüst vabastavad, kuna küsitluse kohta igasuguse kirjaliku jälje puudumine takistab Üldkohtul kontrollimast, kas komisjon järgis määruse nr 1/2003 sätteid, ja üldisemalt, kas uurimisega seotud ettevõtjate ja füüsiliste isikute õigusi on täielikult järgitud.
- 1172 Lisaks puuduks määruse nr 773/2004 artiklis 3 ette nähtud protokollimiskohustusel igasugune soovitatav toime, kui komisjonil oleks lubatud omal algatusel välistada teatud koosolekute protokollimine, seda enam, et käesoleva kohtuasja asjaoludel toimusid küsitlused Overgasiga, kellel oli oluline roll komisjoni otsuses alustada ja jätkata uurimist ning kes väitis, et hagejad tegelesid tema suhtes konkurentsivastase tegevusega.
- 1173 Sellest tuleneb, et tagasi tuleb lükata komisjoni argumendid selle kohta, et puudus kohustus pärast vastuväiteteatist Overgasiga toimunud 2015. ja 2016. aasta koosolekute protokollid protokollida ja toimikusse lisada.
- 1174 Lõpuks, mis puudutab hagejate väidet, et komisjon ei teavitanud neid 2015. ja 2016. aasta koosolekutest, siis tuleb meenutada, et haldusmenetluses, mille tulemusel võeti vastu vaidlustatud otsus, ei maininud komisjon tegelikult küsitlusi, mis tal Overgasiga pärast vastuväiteteatist toimusid.
- 1175 Ent nagu nähtub eespool punktides 1157 ja 1159, ei või komisjon jätta selliste küsitluste nagu 2015. ja 2016. aasta koosolekud protokolle uurimistoimikusse lisamata ning järelikult sellest pooli teavitamata.
- 1176 Sellest järeldub, et hagejate argumendid komisjoni rikkumiste kohta seoses 2015. ja 2016. aasta koosolekutega on põhjendatud, kuna komisjon oleks pidanud koosolekutel tehtud avaldused protokollima ja nendega seotud dokumendid toimikusse lisama ning ajakohastama toimiku sisukorra, võimaldades hagejatel saada kõnealustest küsitlustest teada, tingimusel et kaitstakse teatud tõendite konfidentsiaalsust, millele Overgas õiguspäraselt tugines.
- 1177 Komisjon rikkus seega menetlusnormi, kui ta jättis 2015. ja 2016. aasta koosolekutel tehtud avaldused nõuetekohaselt protokollimata ja need toimikusse lisamata ning hagejad nendest teavitamata.

2) 2010.–2013. aasta koosolekud

1178 Hagejad:

- heidavad komisjonile ette, et 2010.–2013. aasta koosolekud ei olnud nõuetekohaselt protokollitud, kuna viimane lisas toimikusse üksnes lühikokkuvõtted, mis sisaldasid vaid ebamääraseid ja üldisi kokkuvõtteid; peale selle lisati lühikokkuvõtted toimikusse alles mitu

aastat pärast nende koosolekute toimumist, st 2014. aastal, mis võis vähendada nende töölevastavust;

- kurdavad selle üle, et nad avastasid alles 2018. aastal, et lühikokkuvõtete kohta on olemas üksikasjalikud protokollid, mida toimikus ei olnud; nad väidavad, et komisjon ei suutnud selgitada, miks neid protokolle hoiti väljaspool toimikut.

- 1179 Need rikkumised kajastusid ka uurimistoimiku sisukorras, mis esitati pärast vastuväiteteatise vastuvõtmist ning milles ei olnud piisava täpsusega loetletud uurimise käigus kogutud dokumente ja olid jäetud eelkõige märkimata Overgasiga peetud koosolekute üksikasjalikud protokollid.
- 1180 Komisjon väidab vastu, et ei ole olemas nõuet, et tõend tuleb lisada toimikusse ja seda tuleb mainida vastavas sisukorras hetkel, kui koosolekud toimusid ja asjaomased kokkuvõtted koostati. Ta väidab, et igal juhul ei tugine vaidlustatud otsus kõnealuste koosolekute lühikokkuvõtetele ega üksikasjalikele protokollidele.
- 1181 Komisjon väidab ka, et tänu sellele, et hagejatel võimaldati tutvuda 2010.–2013. aasta koosolekute lühikokkuvõtetega pärast vastuväiteteatist, oli neil võimalik teostada oma kaitseõigusi, mida nad ka tegid, kui nad esitasid oma vastused sellele teatisele ning hilisemad märkused, milles nad viitasid kergendavate asjaoludena teatud asjaoludele, mida nendel koosolekutel oli käsitletud. Ta väidab lisaks, et Overgasi esitatud koosolekujärgsed seisukohad, mis käsitlesid nendel koosolekutel tõstatatud küsimusi, lisati toimikusse ja tehti hagejatele teatavaks.
- 1182 Sellega seoses tuleb märkida, et Overgasiga toimunud koosolekute lühikokkuvõtted, millega hagejad said tutvuda, olid iga koosoleku puhul vähemalt poole lehekülje pikkused. Igal poolel leheküljel on märgitud koosoleku kuupäev, osalejad ja koosolekul arutatud teemad, mida on kirjeldatud viiel kuni kõige enam kaheksal real.
- 1183 Lühikokkuvõtete sisu on seega ilmselgelt ebapiisav, et anda edasi komisjoni ja Overgasi vahel tegelikult toimunud arutelude sisu ning eelkõige käsitletud teemade kohta viimase poolt esitatud teabe laadi.
- 1184 Ükski määruse nr 1/2003 artikli 19 lõike 1 sõnastusest või sellega taotletavast eesmärgist tulenev asjaolu ei võimalda aga järeldada, et seadusandja soovis teha vahet ühelt poolt toimikuga tutvumiseks lõplikult vormistatud „lühikokkuvõtetel“ ja „üksikasjalikel protokollidel“, mis jäävad konfidentsiaalseks. Selline tõlgendus tähendaks, et nii eespool punktis 1153 viidatud toimikuga tutvumise õigus kui ka poolte võrdsuse põhimõte jäetaks ilma kogu soovitatavast toimest.
- 1185 Sellega seoses ei ole tähtsust komisjoni viidatud asjaolul, et vaidlustatud otsus ei põhine ei lühikokkuvõtetel ega üksikasjalikel protokollidel. Õigus toimikuga tutvuda tähendab, et komisjon peab asjaomasele ettevõtjale andma võimaluse analüüsida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võivad olla tema kaitse jaoks olulised (7. jaanuari 2004. aasta kohtuotsus Aalborg Portland jt vs. komisjon, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 68).
- 1186 Sellest tuleneb 2010.–2013. aasta koosolekute lühikokkuvõtete kohta, et komisjon ei täitnud kohustusi, mis tulenevad määruse nr 1/2003 artiklist 19 koostoimes määruse nr 773/2004 artikli 3 lõikega 3, tõlgendatuna lähtudes eespool punktides 1157 ja 1159 viidatud kohtupraktikast. See rikkumine väljendus esiteks selles, et põhjendamatult eristati kahte liiki

dokumente, nimelt üksikasjalikke protokolle, mis olid mõeldud asutusesiseseks kasutuseks, ja lühikokkuvõtteid, mis olid esitatud toimikus ja seega hagejatele tutvumiseks, ning teiseks selles, et lühikokkuvõtted olid ilmselgelt ebapiisavad, et anda edasi komisjoni ja Overgasi vaheliste arutelude sisu, eelkõige käsitletud teemade kohta viimase poolt esitatud teabe laadi, nagu nõuab eespool punktis 1160 viidatud kohtupraktika.

- 1187 Seevastu leiab Üldkohus, et 2010.–2013. aasta koosolekute ajaline vahe ja nendega seotud lühikokkuvõtete toimikusse lisamine alles 2014. aastal ei võimalda iseenesest ja muude tõendite või vähemalt veenvate kaudsete tõendite puudumise korral järeldada, et komisjon rikkus oma kohustusi seoses toimikuga tutvumise võimaldamisega.
- 1188 Esiteks, hoolimata Overgasiga toimunud koosolekute lühikokkuvõtete hilinemisega edastamisest oli hagejatel võimalus neid arvesse võtta ja oma kaitseõigusi teostada mitte ainult vastuväiteteatisele esitatud vastuste esitamisega, vaid eelkõige, nagu nähtub eespool punktist 1147, esitades ära kuulamise eest vastutavale ametnikule oma taotluse üksikasjalike protokollidega tutvumiseks, mille alusel võimaldati nendega tutvuda eriruumis.
- 1189 Teiseks, mis puudutab argumenti, et 2010.–2013. aasta koosolekute lühikokkuvõtted ei olnud väidetavalt tõlevastavad, sest need lisati toimikusse hilinenult, siis isegi kui eeldada, et komisjon koostas need kokkuvõtted 2014. aastal, oleks nende sisu usaldusväärsust võinud mõjutada ainult see, kui samu koosolekuid puudutavad üksikasjalikud protokollid, mis olid tingimata aluseks nende lühikokkuvõtete koostamisel, oleks samuti koostatud 2014. aastal. Neil asjaoludel võib ühelt poolt koosolekute ja teiselt poolt nende kohta üksikasjalike protokollide koostamise vahele jäänud märkimisväärne ajavahemik tekitada kahtlusi nende tõlevastavuses ja sellest tulenevalt ka nende põhjal koostatud lühikokkuvõtete tõlevastavuses.
- 1190 Käesolevas asjas ei esita hagejad aga ühtegi otsest ega kaudset tõendit, mis võimaldaks järeldada, et üksikasjalikud protokollid koostati aastaid pärast 2010.–2013. aasta koosolekute toimumist. Vastupidi, nagu väitis komisjon kohtuistungil, on nende protokollide täpsuse aste kaudne tõend selle kohta, et need koostati varsti pärast nende aluseks olnud koosolekute toimumise kuupäeva.
- 1191 Arvestades eespool punktides 1182–1186 esitatud kaalutlusi, on hagejate argumentid komisjoni rikkumiste kohta seoses 2010.–2013. aasta koosolekutega põhjendatud, kuna lühikokkuvõtted olid ilmselgelt ebapiisavad, et anda edasi komisjoni ja Overgasi vaheliste arutelude sisu eespool punktis 1160 viidatud kohtupraktika tähenduses.
- 1192 Komisjon rikkus seega menetlusnormi, kui ta jättis 2010.–2013. aasta koosolekutel tehtud avaldused nõuetekohaselt protokollimata ja need toimikusse lisamata.
- 1193 Mis puudutab komisjoni argumenti, et heastati igasugune võimalik rikkumine, mis tuleneb lühikokkuvõtte liiga ebamäärasest ja üldisest laadist, esiteks koosolekujärgsete seisukohtade mittekonfidentsiaalsete versioonidega tutvumise võimaldamise kaudu ja teiseks eriruumi menetluses üksikasjalike protokollidega tutvumise võimaldamise kaudu, siis väidavad hagejad sisuliselt, et andmete suuremahulise kustutamise tõttu ei olnud nende dokumentidega tutvumisest nende kaitse jaoks mingit kasu. Seega kattub see argument teise etteheitega ja järelikult tuleb neid analüüsida koos.

b) Teine etteheide, mis puudutab üksikasjalike protokollide ja koosolekujärgsete seisukohtadega tutvumise võimaldamist

- 1194 Hagejad heidavad komisjonile ette esiteks seda, et ta võimaldas neil üksikasjalike protokollidega tutvuda piiratud ulatuses, ja teiseks seda, et ta keeldus neil võimaldamast tutvuda ühe osaga koosolekujärgsetest seisukohtadest nendes dokumentides sisalduva teabe konfidentsiaalsuse ettekäändel.
- 1195 Seega vaidlevad hagejad esiteks vastu sellele, et õigus tutvuda Overgasiga toimunud koosolekute üksikasjalike protokollidega asendati pärast arvukaid taotlusi võimalusega tutvuda nendega piiratud ulatuses hagejate väliste esindajate vahendusel eriruumi menetluses. Esindajate koostatud aruandel, mis edastati hagejatele mittekonfidentsiaalses versioonis, ei olnud andmete suuremahulise kustutamise tõttu nende kaitse jaoks mingit väärtust.
- 1196 Seevastu rõhutab komisjon, et Overgasiga toimunud koosolekute üksikasjalike protokollidega tutvumise võimaldamine hagejate välistele esindajatele eriruumi menetluses võimaldas hagejatel väljendada oma seisukohta seal esitatud teabe kohta ja seega teostada oma kaitseõigusi, järgides samas Overgasi õigustatud muret konfidentsiaalsuse suhtes.
- 1197 Teiseks leiavad hagejad, et konfidentsiaalsed koosolekujärgsed seisukohad võisid potentsiaalselt sisaldada süüst vabastavaid tõendeid, mistõttu oleks tutvumine nende dokumentide vähesemate väljajätetega versiooniga neil võimaldanud oma kaitseõigusi paremini teostada.
- 1198 Komisjon väidab vastu, et just tänu võimalusele tutvuda koosolekujärgsete seisukohtadega tehti hagejatele võimalikuks teostada oma kaitseõigusi, esitades oma vastused vastuväiteteatisele.
- 1199 Komisjon rõhutab samuti, et toimikuga tutvumise ja vastuväiteteatisele vastuste esitamise vahelisel ajal ei kaevanud hagejad kunagi selle üle, et nad ei saanud oma kaitseõigusi seetõttu tõhusalt teostada, et koosolekujärgsete seisukohtade konfidentsiaalsed osad olid kustutatud. Lisaks olid kõik hilisemad tutvumise taotlused esitatud hilinevalt ja põhjendamatud, kuna hagejad olid seoses nende dokumentidega juba kasutanud oma õigust olla ära kuulatud.
- 1200 Peale selle väidab komisjon, et enamikku koosolekujärgseid seisukohti ei kustutatud ja et ta ei kasutanud väljajätud teavet vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni viinud analüüsis.
- 1201 Eespool punktidest 1194–1200 nähtub, et selle etteheite raames poolte esitatud argumendid tõstatavad sisuliselt kaks küsimust, mida tuleb analüüsida järgmises järjekorras:
- esimene küsimus puudutab seda, et andmete kustutamist koosolekujärgsetes seisukohtades, millega hagejad said tutvuda, ei vaidlustatud kohe;
 - teine küsimus puudutab andmete kustutamist väidetavalt ülemäära suures mahus esiteks üksikasjalikes protokollides, millega sai tutvuda eriruumis, ja teiseks koosolekujärgsetes seisukohtades.

1) Kohustus vaidlustada kohe andmete kustutamine koosolekujärgsetes seisukohtades

- 1202 Mis puudutab 18. juuni 2018. aasta kirja, milles hagejad avaldasid soovi tutvuda koosolekujärgsete seisukohtade vähesemate väljajätetega versiooniga, siis väidab komisjon, et nende seisukohtade mittekonfidentsiaalsed versioonid avaldati hagejatele juba 2. ja 8. aprillil 2015 ning et kuni

ülevaatele faktilistest asjaoludest vastuste esitamiseni 9. detsembril 2016 ei olnud hagejad kordagi märkinud, et nad ei saa tõhusalt teostada oma kaitseõigusi nendes dokumentides andmete kustutamise tõttu.

- 1203 Nimelt nähtub 18. juuni 2018. aasta kirjast, et taotlus tutvuda koosolekujärgsete seisukohtade vähesemate väljajätetega versioonidega oli seotud asjaoluga, et eriruumi loomisel lubas komisjon hagejate välistel esindajatel ruumi lisada muude dokumentide hulgas ka koosolekujärgsete seisukohtade väljajätetega versioonid. Oma taotlust esitades täpsustasid hagejad seoses iga koosolekujärgse seisukohaga, milline oleks võinud olla väljajäetud teabe roll nende kaitse väljatöötamisel, sh arvestades uusi asjaolusid, mis oleksid võinud ilmned eriruumis dokumentidega tutvumisel.
- 1204 Hagejate taotlus tutvuda vähesemate väljajätetega koosolekujärgsete seisukohtadega sisuliselt lähtus seega kaudselt 6. septembri 2017. aasta kohtuotsusest Intel vs. komisjon (C-413/14 P, EU:C:2017:632). Nimelt palusid hagejad selle uue kohtupraktika alusel, mis tugevdab nende kaitseõigusi, 5. jaanuaril 2018 komisjonil võimaldada neil tutvuda täielike ja üksikasjalike märkmetega kõikide Overgasiga toimunud võimalike kõnede ja koosolekute kohta. Nagu nähtub eespool punktist 1203, viis see toiming eriruumi menetluseni, mille jaoks said hagejad üksikasjalikud reeglid, mis reguleerivad selle toimimist. Nendes reeglites oli muu hulgas ette nähtud, et koosolekujärgsete seisukohtade väljajätetega versioonid on osa piiratud arvust dokumentidest, mida hagejate välised esindajad võisid eriruumi viia.
- 1205 Sellega seoses ei saa välistada, et koosolekujärgsete seisukohtade täielikum versioon oleks võimaldanud hagejatel paremini mõista dokumente, millega nad said oma väliste esindajate kaudu tutvuda eriruumis, ning järelikult teostada oma kaitseõigusi tõhusamalt. Neil asjaoludel ei saa neile ette heita, et nad taotlesid alles selles staadiumis koosolekujärgsete seisukohtadega ulatuslikumat tutvumist.
- 1206 Järelikult ei saa asjaolule, et andmete kustutamist hagejatele pärast vastuväiteteatist avaldatud koosolekujärgsetes seisukohtades ei vaidlustatud kohe, tugineda hagejate vastu selleks, et takistada neid väitmast, et nende kaitseõigusi on rikutud.

2) Võimalus tutvuda eriruumis kättesaadavaks tehtud dokumentidega ja koosolekujärgsete seisukohtade ülemääraste väljajätetega versioonidega

- 1207 Uurimismenetluse ajal toimiku osaga tutvumise võimaldamise või sellest keeldumise korral on komisjon eelkõige kohustatud kaaluma õigust ettevõtjate ärisaladuste kaitsele võrreldes kaitseõiguste tagamisega (29. juuni 1995. aasta kohtuotsus ICI vs. komisjon, T-36/91, EU:T:1995:118, punkt 98, ja 14. detsembri 2005. aasta kohtuotsus General Electric vs. komisjon, T-210/01, EU:T:2005:456, punkt 631).
- 1208 Sellega seoses tuleb märkida, et vastavalt 26. mai 2021. aasta kohtumäärusele Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, ei avaldata) ja kodukorra artikli 91 punktile b ning arvestades kodukorra artikli 103 lõikes 1 ette nähtud tagatise, esitas komisjon toimikusse:
- Overgasiga peetud koosolekute üksikasjalikud protokollid ja viimase taotlused nende konfidentsiaalsena käsitlemiseks;
 - koosolekujärgsete seisukohtade konfidentsiaalsed versioonid;

– eriruumi konfidentsiaalse aruande.

- 1209 Seejärel analüüsis Üldkohus 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruses Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) vastavalt kodukorra artikli 103 lõigetele 1 ja 2 eespool punktis 1208 viidatud dokumente õiguslike ja faktiliste asjaolude alusel, millele komisjon tugines seoses nende dokumentide konfidentsiaalsusega hagejate suhtes, ning nende asjakohasust vaidluse lahendamisel, selleks et vajaduse korral kaaluda konfidentsiaalsust nõuetega, mis tulenevad õigusest tõhusale kohtulikule kaitsele, eelkõige võistlevuse põhimõttega (14. märtsi 2022. aasta kohtumäärus Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon, T-136/19, EU:T:2022:149, punktid 5–10).
- 1210 Täpsemalt märkis Üldkohus, et komisjon andis hagejate välistele esindajatele loa edastada nende klientidele üksnes nende eriruumi aruande mittekonfidentsiaalne versioon (14. märtsi 2022. aasta kohtumäärus Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon, T-136/19, EU:T:2022:149, punktid 20–22).
- 1211 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) punktides 26 ja 27 esitatud analüüsist nähtub aga, et paljud eriruumi mittekonfidentsiaalsest aruandest kustutatud andmed ei olnud või igal juhul ei olnud enam konfidentsiaalsed. Üldkohus lisas seega toimikusse eriruumi konfidentsiaalse aruande, välja arvatud kaks lühikest elementi, millel ei ole kohtuasja lahendamisel tähtsust.
- 1212 Selle kohta nähtub eriruumi aruande mittekonfidentsiaalse versiooni – millega hagejad said tutvuda – analüüsist, et see ei sisalda sisuliselt mingeid täiendavaid andmeid võrreldes lühikokkuvõtetega, millega neil oli varem haldusmenetluse käigus võimalik tutvuda.
- 1213 Ent isegi kui oletada, et eriruumi menetluse ajal oleksid teatud andmed, mis sisaldasid eriruumi aruande konfidentsiaalses versioonis, eelkõige 2015. ja 2016. aasta koosolekute üksikasjalikest protokollidest ilmnenu teave, võinud olla konfidentsiaalsed, oli 2010.–2013. aasta koosolekute üksikasjalikes protokollides sisalduv teave nüüdseks ajalooline.
- 1214 Sellest tuleneb, et komisjonil ei olnud õigust eriruumi aruandest kõiki asjakohaseid andmeid sellises ulatuses välja jätta, et aruande mittekonfidentsiaalne versioon on lühikokkuvõtetega praktiliselt võrdväärne.
- 1215 Praktikas võib selline olukord nimelt kahjustada eriruumi menetluse eesmärki, milleks on kaitsta konfidentsiaalset teavet, võimaldades samal ajal tutvuda tõenditega, mida pool vajab oma seisukoha põhjendamiseks. See on nii seda enam, et nagu hagejad väitsid, võis käesolevas asjas läbi viidud eriruumi menetlus mõjutada hagejate kaitseõigusi, kuna nad said neid teostada vaid kaudselt, oma väliste esindajate vahendusel.
- 1216 Eespool punktides 1207–1215 esitatud kaalutlustest tuleneb, et kuna komisjon võimaldas hagejatel eriruumi menetluses toimikuga tutvuda liiga piiratud ulatuses, pani ta toime menetlusnormi rikkumise, mis võis kaasa tuua hagejate kaitseõiguste rikkumise.
- 1217 Mis puudutab seejärel koosolekujärgseid seisukohti, siis tuleb esiteks märkida, et 2015. ja 2016. aasta koosolekute kohta esitas Overgas selliseid seisukohti üksnes seoses 20. oktoobri 2016. aasta koosolekuga. Üldkohus tuletab meelde, et nagu on tõdetud 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) punktides 51–57, ei ole see dokument kohtuasja lahendamisel asjakohane.

- 1218 Teiseks, nagu nähtub 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) punktist 49, ei olnud 17. juuni 2013. aasta koosolekujärgsete seisukohtade väidetavalt mittekonfidentsiaalses versioonis midagi kustutatud.
- 1219 Kolmandaks, pärast seda, kui Üldkohus oli kontrollinud, millist laadi teavet sisaldavad aastatel 2010–2013 toimunud nelja esimest koosolekut käsitlevad koosolekujärgsed seisukohad, andis ta hagejatele loa tutvuda vähesemate väljajätetega versioonidega nendest seisukohtadest (14. märtsi 2022. aasta kohtumäärus Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon, T-136/19, EU:T:2022:149, punktid 34–48).
- 1220 Sellega seoses tõdeb Üldkohus, et 2010.–2013. aasta koosolekujärgsetes seisukohtades sisalduv teave oli juba kaotanud oma konfidentsiaalse laadi ajaks, kui hagejad 18. juuni 2018. aasta kirjaga sellega tutvumist taotlesid.
- 1221 Järelikult, kuna komisjon keeldus võimaldamast tutvuda koosolekujärgsete seisukohtade vähesemate väljajätetega versioonidega, eelkõige 13. oktoobri 2010. aasta ning 13. jaanuari, 17. märtsi ja 15. detsembri 2011. aasta koosolekute kohta, pani ta taas toime menetlusnormi rikkumise, mis võis kaasa tuua hagejate kaitseõiguste rikkumise.

c) Järeldus menetlusnormide rikkumise kohta

- 1222 Eespool punktides 1177, 1192 ja 1211–1221 esitatud kaalutlustest tuleneb, et komisjon rikkus menetlusnormi, kui ta keeldus võimaldamast hagejatel tutvuda toimikuga piisavas ulatuses, et tagada nende kaitseõiguste teostamine.
- 1223 Seega tuleb eespool punktis 1152 viidatud kohtupraktika tähenduses selles staadiumis kindlaks teha, kas käesolevale kohtuasjale omaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvestades on hagejad piisavalt tõendanud, et nad oleksid saanud end paremini kaitsta, kui komisjon ei oleks menetlusnorme rikkunud. Nimelt, kui seda ei ole tõendatud, ei ole võimalik tuvastada mingit kaitseõiguste rikkumist (14. septembri 2022. aasta kohtuotsus Google ja Alphabet vs. komisjon (Google Android), T-604/18, edasi kaevatud, EU:T:2022:541, punkt 934).

3. Hagejate kaitseõiguste tagamisel tuvastatud rikkumiste mõju

- 1224 Oma 27. aprilli 2022. aasta seisukohtades (edaspidi „27. aprilli 2022. aasta seisukohad“) esitasid hagejad pärast seda, kui komisjon oli 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) täitmiseks esitanud mittekonfidentsiaalsed dokumendid, täpsustusi, et konkreetselt tõendada, et võimalus tutvuda toimiku teatud materjalidega, mida haldusmenetluses ei avalikustatud, oleks neil võimaldanud end paremini kaitsta.
- 1225 Neid argumente arvestades tuleb analüüsida eelkõige tõendeid, mis tehti hagejatele teatavaks pärast 14. märtsi 2022. aasta kohtumäärust Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) ja mis tänu nende päritolule, täpsusele ja asjaoludele, milles Overgas need komisjonile esitas, võimaldasid hagejatel oma kaitstes teatud argumente märkimisväärselt põhjendada või kinnitada.

1226 Sellega seoses tuleb kõigepealt rõhutada, et toimikuga tutvumise õiguse rikkumist ei saa heastada pelgalt sellega, et toimikuga tutvumine tehti võimalikuks – nagu käesolevas asjas – kohtumenetluse käigus. Kuna Üldkohtu analüüs on piiratud esitatud väidete kohtuliku kontrolliga, ei ole selle eesmärk ega tagajärg asendada juhtumi täielikku uurimist haldusmenetluses. Lisaks ei aseta toimikus sisalduvatest teatud dokumentidest hilinevalt teadasaamine komisjoni otsuse peale hagi esitanud ettevõtjat olukorda, milles ta oleks olnud, kui ta oleks saanud samadele dokumentidele tugineda, et esitada enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist selles institutsioonis oma kirjalikud ja suulised seisukohad (25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus *Solvay vs. komisjon*, C-110/10 P, EU:C:2011:687, punkt 51, ja 15. juuni 2022. aasta kohtuotsus *Qualcomm vs. komisjon* (*Qualcomm – ainuõiguse maksed*), T-235/18, EU:T:2022:358, punkt 200).

a) Üksikasjalike protokollide avalikustamata osad

1227 Hagejad rõhutavad oma 27. aprilli 2022. aasta seisukohtades, et esineb hulk asjaolusid, mis nähtuvad eriruumi konfidentsiaalses aruandes sisalduvatest üksikasjalike protokollide kokkuvõtetest, millega neil oli võimalik tutvuda 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse *Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon* (T-136/19, EU:T:2022:149) alusel ja mis võimaldasid neil end paremini kaitsta. Üldkohus leiab, et nõutava analüüsi jaoks eespool punktides 1152 ja 1223 viidatud kohtupraktika tähenduses piisab, kui analüüs keskendub järgmistele asjaoludele.

1228 Esiteks väidavad hagejad, et 13. oktoobri 2010. aasta koosoleku kokkuvõttest nähtub, et Overgas leidis, et Bulgaaria valitsus takistas tal tarnida gaasi klientidele Bulgaarias. Samast kokkuvõttest nähtub muu hulgas, et Overgas pidas Bulgaaria gaasitarneturgudel tegutsemist väga keeruliseks liidu direktiivide ebaõige ja mittetäieliku ülevõtmise ning valitsuse pideva sekkumise tõttu Bulgargazi ja Bulgartransgazi kasuks.

1229 Üldkohus märgib, et seevastu nähtub 18. novembri 2010. aasta koosolekujärgsetest seisukohtadest, millega hagejad said haldusmenetluses tutvuda, et Overgas oli seisukohal, et hagejad on Bulgaaria reguleeriva asutuse ja Bulgaaria valitsuse toel toime pannud ELTL artikli 102 rikkumisi.

1230 Seega leiab Üldkohus, et hagejate täpsustused eespool punktis 1228 esitatud avalduste tarvilikkuse kohta nende kaitseõiguste teostamiseks on põhjendatud. Nimelt on tegemist asjaoludega, mis oleksid võinud kinnitada ja toetada hagejate argumenti, et Overgasi raskused Bulgaaria gaasitarneturgudele sisenemisel ei olnud neile omistatavad, eriti arvestades seda, et vastukaaluks Overgasi väidetele viitas komisjon võimalusele, et need raskused on tingitud vigadest või rikkumistest Bulgaaria Vabariigi poolt Euroopa õiguse ülevõtmisel.

1231 Teiseks rõhutavad hagejad oma 27. aprilli 2022. aasta seisukohtades, et 13. jaanuari 2011. aasta koosoleku kokkuvõttest nähtub, et Overgas leidis, et juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1 kontrollis Transgaz, mitte nemad.

1232 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 296 on aga märgitud, et Overgas võttis Transgaziga ühendust, et taotleda juurdepääsu gaasitorustikule 1, kuid ei ole siiski mainitud tema sõnaselget avaldust Rumeenia gaasitorustikku 1 kontrolliva üksuse kohta. Üldkohus leiab sarnaselt hagejatega, et kõnealust avaldust võis kasutada süüst vabastavana, et toetada hagejate seisukohta, mis on välja toodud vaidlustatud otsuse punktis 282 ja mille kohaselt Transgaz oli ülekandesüsteemi haldurina üksus, kelle ülesanne oli anda kolmandatele isikutele juurdepääs Rumeenia gaasitorustikule 1 ja seda juurdepääsu hallata.

- 1233 Kolmandaks väidavad hagejad, et 15. detsembri 2011. aasta koosoleku kokkuvõttest nähtub, et komisjon ja Overgas olid ühel meelel selles, et esimene ülekandevõrgule juurdepääsu taotlus esitati 29. septembril 2010, mis kinnitab nende seisukohta, et kõik sellele kuupäevale eelnenud kontaktid ei kujutanud endast juurdepääsutaotlusi ja et järelikult ei saanud kuritarvitamine alata 30. juulil 2010.
- 1234 Neljanda väite teises „alaväites“ märgivad hagejad, et 30. juuli 2010. aasta kiri ei saanud endast kujutada ülekandevõrgule juurdepääsu taotlust ja et vaidlustatud otsuse põhjenduses 101 kvalifitseeris komisjon enne 29. septembrit 2010 Overgasi ja Bulgartransgazi vahel aset leidnud kontaktid ekslikult sellele võrgule juurdepääsu taotlustena. Nagu nähtub eespool punktides 790–797, näitab 15. detsembri 2011. aasta koosoleku kokkuvõtte selgelt, et komisjon ise tuvastas sellel koosolekul, et Overgasi esimene juurdepääsutaotlus Bulgartransgazile pärines 29. septembrist 2011. Sellel asjaolul, mis ei ole kooskõlas vaidlustatud otsuses komisjoni esitatud kaalutlustega, on ilmne mõju väidetava kuritarvitamise alguskuupäeva hindamisele, hagejate tegevuse hindamisele ja rikkumise kestusele ning seega trahvi suurusele. Seega väidavad hagejad õigesti, et selle asjaolu avalikustamine oleks neil võimaldanud end paremini kaitsta.
- 1235 Neljandaks nähtub 17. juuni 2013. aasta koosoleku kokkuvõttest, et Overgas oli muu hulgas kinnitanud komisjonile, et tal oli alates 1. jaanuarist 2013 juurdepääs Rumeenia gaasitorustikule 1 ja ülekandevõrgule ning et mõlema taristu puhul pikendati asjaomaste lepingute kestust kuni 31. detsembrini 2013. Hagejate sõnul võimaldas see avaldus tugevdada nende argumenti, et pärast Overgasi juurdepääsu Rumeenia gaasitorustikule 1 ja ülekandevõrgule 1. jaanuaril 2013 ei toimunud ühtegi kuritarvitamist.
- 1236 Sellega seoses tuleb märkida, et juba hagiavalduses väitsid hagejad, nagu nad tegid haldusmenetluses, et Overgas ei olnud kunagi taotlenud, et 2013. aastaks sõlmitud gaasijuhtmele juurdepääsu leping kehtiks teatud kindlal ajavahemikul, ning et ta ei ole kunagi vaidlustanud selle kolmekuulist kestust. Nad vaidlesid vastu ka sellele, et Overgasile 2013. aastaks antud juurdepääs ülekandevõrgule oli piiratud.
- 1237 Neil asjaoludel oleksid hagejad saanud asjaolu, et – nagu nähtub 17. juunil 2013, st mõni kuu pärast 2013. aastaks sõlmitud gaasijuhtmele juurdepääsu lepingu allkirjastamist, komisjoniga toimunud koosoleku kokkuvõttest – Overgas ei olnud väljendanud rahulolematust Rumeenia gaasitorustikule 1 ja ülekandevõrgule antud juurdepääsuga, kasutada selleks, et põhjendada oma argumenti, et vähemalt alates 2013. aastast nimetatud taristutega seoses kuritarvitamist ei toimunud.
- 1238 Seega tuleneb eespool punktides 1228–1237 esitatud kaalutlustest, et hagejad on õiguslikult piisavalt tõendanud, et kui komisjon ei oleks rikkunud üksikasjalikes protokollides sisalduvate andmetega tutvumise õigust, oleks neil olnud võimalik tutvuda tõenditega, mis oleksid neil võimaldanud end paremini kaitsta (25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Solvay vs. komisjon, C-110/10 P, EU:C:2011:687, punkt 52). Lisaks, nagu nähtub eespool punktides 1233 ja 1234 koostoimes punktidega 790–797, oleksid teatud andmed, millele hagejad oma 27. aprilli 2022. aasta seisukohtades viitasid, isegi võinud vaidlustatud otsuse sisu kahtluse alla seada.

b) Koosolekujärgsete seisukohtade avalikustamata andmed

- 1239 Hagejad keskenduvad oma 27. aprilli 2022. aasta seisukohtades kahe dokumendi kritiseerimisele seetõttu, et haldusmenetluses anti neile liiga piiratud võimalus koosolekujärgsete seisukohtadega tutvuda.

- 1240 Esiteks väidavad hagejad, et 18. novembri 2010. aasta koosolekujärgsetest seisukohtadest kõige vähesemate väljajätetega versioonis, millega nad said tutvuda 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) alusel, nähtub, et Overgas tunnistas, et väidetavatest kokkulepetest üheksa tööstuskliendi varustamise kohta 2011. aastal tulenenud nõudlus oli enam kui 260 miljonit kuupmeetrit. Hagejad rõhutavad, et need kogused olid märkimisväärselt väiksemad kogusest, mille osas – nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjenduse 101 punktist e – oli Overgas püüdnud saada juurdepääsu edastusvõrgule ja mis oli enam kui miljard kuupmeetrit.
- 1241 Üldkohus tõdeb, et hagejatel oleks olnud võimalik oma kaitseõigusi paremini tagada, kui nad oleksid saanud kasutada eespool punktis 1240 viidatud teavet, et põhjendada oma argumenti, et Overgas paisutas märkimisväärselt suuremaks koguseid, mille jaoks ta taotles juurdepääsu ülekandevõrgule 2011. aastal, ning et seetõttu olid nad sunnitud 1. detsembril 2010 Overgasiga toimunud koosolekul selgitusi küsima.
- 1242 Teiseks väidavad hagejad, et 10. juuni 2011. aasta koosolekujärgsetest seisukohtadest vähem konfidentsiaalses versioonis, millega nad said tutvuda 14. märtsi 2022. aasta kohtumääruse Bulgarian Energy Holding jt vs. komisjon (T-136/19, EU:T:2022:149) alusel, nähtub, et Overgas rajas oma kaebuse eksitavale eeldusele, et tema sisenemine Bulgaaria gaasitarneturgudele oleks suurendanud gaasitarnete alternatiive ning see oleks sundinud tarnijaid kehtestama oma hinnad turumajanduse põhimõtete alusel.
- 1243 Hagejad väidavad oma 27. aprilli 2022. aasta seisukohtades, et Bulgaarial oli 2011. aastal vaid üks eelnev gaasitarneallikas, nimelt Gazprom, kellele Overgasil oli otsene juurdepääs, samas kui Bulgargazil oli ainult kaudne juurdepääs Overgasi vahendusel. Nad rõhutavad, et toona oli Overgas Gazpromi vahendaja Bulgaarias ja tema suhtes viidi läbi uurimine turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohta, eelkõige seetõttu, et ta küsis Bulgargazilt liiga kõrget hinda. Seega ei oleks Overgasi sisenemine Bulgaaria turule suurendanud konkurentsi järgneval turul ning lisaks ei oleks Bulgargaz mingil juhul saanud gaasi osta mõistlikel tingimustel.
- 1244 Sellega seoses leiab Üldkohus, et hagejatel on õigus, kui nad väidavad, et eespool punktis 1242 viidatud asjaolude teadmine oleks neil võimaldanud end paremini kaitsta, eelkõige kui nad oleksid saanud komisjoni menetluses väita, et tingimused, mis puudutavad toimivat konkurentsi järgneval turul, ei olnud täidetud peamiselt Overgasi (ja Gazpromi) tõttu, mis oleks võinud kinnitada nende objektiivsel õigustusel põhinevat kaitset või vähemalt nende argumente trahvi vähendamise kasuks.
- 1245 Eespool punktides 1239–1244 esitatud kaalutlustest tuleneb, et hagejad on õiguslikult piisavalt tõendanud, et kui komisjon ei oleks seoses Overgasi koosolekujärgsetes seisukohtades sisaldunud asjaoludega pannud toime rikkumisi, oleks neil olnud võimalik tutvuda andmetega, mis oleksid neil võimaldanud end haldusmenetluses paremini kaitsta eespool punktis 1238 viidatud kohtupraktika tähenduses.

c) Järeldus esimese ja teise väiteosa kohta

- 1246 Analüüsist haldusmenetluses tehtud vigade kohta, mida on kirjeldatud eespool punktides 1153–1223, ja nende tagajärgede kohta hagejate kaitseõigustele, mida on käsitletud eespool punktides 1224–1245, nähtub, et esimese väite esimese ja teise osaga tuleb nõustuda.

[...]

E. Järeldus vaidlustatud otsuse tühistamise nõude kohta

1259 Kuna nii neljanda väitega, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamine on tuvastatud vääralt, kui ka esimese väitega kaitseõiguste rikkumise kohta nõustuti, tuleb vaidlustatud otsus tervikuna tühistada, ilma et oleks vaja teha otsust teiste esitatud väidete kohta.

1260 Järelikult ei ole vaja rahuldada menetlust korraldavate meetmete võtmiseks või menetlustoimingute tegemiseks hagejate esitatud taotlusi, mille eesmärk on esiteks saada Gazpromi juhtumi vastuväiteteatis ja dokumendid, millele selles on viidatud Bulgaaria gaasiturgu puudutavas osas, ning teiseks Transgazi juhtumi aluseks olevad dokumendid, kuna need taotlused ei ole praeguses olukorras vaidluse lahendamiseks olulised (vt selle kohta 25. juuni 2002. aasta kohtuotsus *British American Tobacco (Investments) vs. komisjon*, T-311/00, EU:T:2002:167, punkt 50, ja 9. märtsi 2022. aasta kohtuotsus *Zardini vs. komisjon*, T-511/20, ei avaldata, EU:T:2022:122, punkt 58).

[...]

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (neljas koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

1. Tühistada komisjoni 17. detsembri 2018. aasta otsus C(2018) 8806 (final) ELTL artikli 102 kohase menetluse kohta (juhtum AT.39849 – BEH Gas).
2. Jätta Euroopa Komisjoni kohtukulud tema enda kanda ning mõista temalt välja Bulgarian Energy Holding EAD, Bulgartransgaz EAD ja Bulgargaz EAD kohtukulud.
3. Jätta Bulgaaria Vabariigi ja Overgas Inc. kohtukulud nende endi kanda.

Gervasoni

Madise

Nihoul

Frendo

Martín y Pérez de Nanclares

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 25. oktoobril 2023 Luxembourgis.

Allkirjad